

Heckenast Gusztáv könyvkiadó-hivatalában (Pesten, egyetem-utca 4-ik sz. alatt) megjelent és minden hiteles könyvkereskedésben kapható:

A törvénykezési rendtartáshoz tartozó IROMÁNYPÉLDÁK GYŰJTEMÉNYE.

Közéteszi

a „Jogtudományi Közlöny“ szerkesztősége.

A törvénykezési rendtartásnak szükséges kiegészítéséül szolgál ezen irománpélda-gyűjtemény, mely a törv. rendtartás fejezeteinek és szakaszainak sorát követve, leggyakorlatibb és célszerűbb alakban nyújtja mindazt a mi a perrendtartás szabályainak példákkal való felvilágosítására s megértésére szükséges.

Ezen példánytár ajánlatára elégségesnek tartom annak felemlítését, hogy ugyanazon módszert követte a volt eperjesi cs. kir. orsz. főtörvényszék által, — az oszt. cs. kir. igazságügyminiszterium jóváhagyásával közzétett irománpélda-gyűjteménye. — **Ára 2 ft. 50 kr.**

Pest, márczius 24-én 1872.

Előfizetési feltételek: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 10 frt. — Fél évre 5 frt.

Csupán Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 frt. Fél évre 3 frt. — Csupán Politikai Ujdonságok: Egész évre 5 frt. — Fél évre 2 frt. 50 kr.

Hirdetési díjak, a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokk: Egy négyszor hasábotott petit sor, vagy annak helye, egyszeri ígatásnál 10 krajczárba; háromszori vagy többszöri ígatásnál csak 7 krajczárba számítatik. — Kiadó-hivatalunk számára hirdetőmunkát elfogad Bécsben: Oppelik Alajos, Wollzeile Nr. 22. és Haasenstein és Vogler, Wollzeile Nr. 9. — Bélyeg-díj, külön minden ígatás után 30 krajczár.

1238 Dr. Pattison köszvényvattája, (4-7)

a legjobbnak elismert gyógyszer a köszvény s csúszok minden nemei ellen, u. m.: arcz-, mell-, torok- és fogfájdalmak; továbbá fej-, kéz- és térdköszvény, tagszagatás, hátgerincz és agyék stb. fájalmak ellen. — Egy csomag ára 70 kr., félcsomag 40 kr., és kapható Pesten: Török József gyógyszerésznél, király-utca 7-dik sz. alatt; Aradon: Bokor Antal gyógyszerész; Pozsonyban: Henric F. gyógyszerész uraknál.

Gyors és biztos kiirtása a patkányok és egereknek, az 6 Felsője első Ferencz József császár által egy kizárólagos szabadalommal kitüntetett patkányméreg által,

mely valódi minőségben kapható:

Pesten: TÖRÖK JÓZSEF gyógyszerész urnál, király-utca 7-ik szám. — Továbbá a birodalom legtöbb fő- és mezővárosában. 1245 (7-9)

Ára egy darabnak 50 kr. a. é.

Heckenast Gusztáv könyvkiadó-hivatalában Pesten (egyetem-utca 4-dik szám) megjelent és kapható:

Orvosi tanácsadó városon és falun.

Szerkesztette

Lengyel Dániel,

orvostudor.

Második kiadás. (464 lap, 8-rét) füzve 1 ft. 50 kr.

Törvénykönyvek könnyű előadásban.

Heckenast Gusztáv könyvkiadó-hivatalában (Pesten, egyetem-utca 4-ik sz.) megjelent és minden könyvtárban kapható:

Szenlezy Gusztáv. A magyar váltótörvény (1840. XV. t. cz.) kérdések és feleletekben, tekintettel az 1844. VI. törvényezikre, a váltó utasításra, ideiglenes törvénykezési szabályokra és váltói végrehajtásokra; vonatkozólag a m. kir. igazságügy miniszter által 1869. ápril 18-án kiadott rendeletre, s végre a váltóügyekben a felsőbb, illetőleg legfelsőbb bíróságok által hozott elvi határozatokra s egyéb még hatályban lévő legfelsőbb rendeletekre. Tanulók és váltó-ügyvédi vizsgára készülő számára. (8-rét, VIII, 200 lap) füzve 1 ft. 40 kr.

A polgári törvénykezési rendtartás kérdések- és feleletekben. Szerkesztette Knorr Alajos. (8-adrét, 204 lap) füzve 1 ft. 20 kr.

A bírói ügyvitel és átmeneti intézkedések kérdések- és feleletekben. Szerkesztette Knorr Alajos. (8-adrét 112 lap) füzve 80 kr.

Vuchetich Endre. Az osztrák polgári törvények rövid summás kivonata. (8-adrét, VI, 88 lap) füzve 60 kr.

Csak alapos gyógyítás biztosít utóbjok ellen.

Titkos betegségeket, s tehetetlenséget, elgyengült férfierőt,

gyakori magömlések, sőt a végképeni tehetetlenséget katonai és polgári kórházakban sikerrel használt egyszerű módszerrel anélkül hogy a beteg hivatalában vagy életmódjában gátoltatnék, minden izgató szer nélkül bámulatos gyorsan és alaposan (az újonnan keletkezetteket 48 óra alatt) gyógyítja Weiss J. gyak. orvos és szülész, az itteni cs. kir. garison főkorházban kiszolgált osztályorvos, a m. kir. termésettudományi társulat rendes tagja minden alkalmatossággal egy a titoktartás, mint a gyógyszerkönyv jól beosztott rendelő-intézetében Pest, Sebastyén-tér 4-dik szám 1-00 emelet, (a „2 huzár-bor“ orizmett kávéház felett), naponként reggel 7 órától 10-ig és délután 1-4 óráig.

Férfiak és hölgyek részére külön-külön városzoba van Díjjal ellátott levelekre leggyorsabban válasz, és kívánatra gyógyszeréről is gondoskodik. 1096 (12-12)

Bebel Ferdinánd Ágost.

Bármily nagy szerepet játszik is a politika és diplomacia még napjainkban is, s bár minden érdeklődést igénybe venni és mintegy elnyelni látszik, e látszatot csak azzal a magyarázattal mondhatjuk valónak, hogy a politika alatt ma sok tekintetben mást értünk, mint azelőtt. A folyvást feléje forduló érdek egy igen tetemes részét nem a tulajdonképi politika, hanem a társadalmi reform veszi igénybe. Nem az államszerkezetnek s a különböző államok egymáshoz való viszonyának kérdése az, a mi fő, a mi milliókat érdekel s izgatottságban tart; s maga a politika, ha érvényesülni akar, nem mellőzheti, hogy a társadalom sebeinek s nyomorának orvoslását, a munka és a töke kérdésének megoldását, s a mi ezekkel összefügg, ne vallja feladatául. Magánosok és egyetek versenyeznek egymással a társadalmi reform előkészítésében, a sajtó és a közvélemény meleg érdeklődéssel kíséri minden lépést, mely a nép nagy tömegének anyagi és szellemi jobb-létére irányul.

Az a nagy mozgalom, melyet szocializmus néven ismerünk, szintén e törekvési irányok egyike. Helyese-e az ösvény, melyen ez iskola halad? mi benne az örök igazság? mi a tévedés? ez iránt nemcsak elágaznak, de homlokegyenest ellenkeznek a vélemények. Azonban senki sincs, a ki eme, kivált a legújabb időben oly nagy merveket öltött mozgalom jelentőségét el ne ismerné, s akár rokonszenvvel, akár gyűlölettel — de mindenesetre érdekeltséggel ne kísérné azt. A párisi Commune, az egész világon elágazott Internationale, a mindentűnt — s nálunk is fölmerült munkásmozgalom, mind alkalmasak a felkeltett figyelmet csaknem lázas érdekeltségig fokozni.

Közelebbről egy nagy pör vonta magára a világ figyelmét, mely — az e mozgalom irányában azelőtt leghiggadtabbnak mu-

latkozott nép, a philosoph németek között, a német szocialisták ellen e hó 11-én kezdetett meg Lipcsében. Ott vastag kötetre megy csak maga a vádirat, melyben felségsértés, a vallásfelekezettek kigunyolása, lázadás minden fenálló állami rend s felsőség ellen, az Internationale és a Commune dicsoitása stb. váltják föl egymást. A politikai lapok nagy érdekeltséggel kísérik a pör folyamatát, s bár hazánkban a szocialis mozgalomnak tulajdonképi talaja, még eddig legalább, nincs: mi sem zárkozhatunk el ez érdek elől.

Két másik társa Liebknecht és Hepner, bár szintoly buzgók ügyök érdekében, hatásban s népszerűségben nem versenyezhetnek vele.

Ez érdekes férfi arczképét mutatjuk be ezennel olvasóinknak. Életére s működésére vonatkozólag a következő jegyzeteket vettük György Aladár tollából, ki vele személyes ismeretségben is áll.

Bebel 1840-ben született Kölnben, szüleit korán elvesztette s a legszükségeseb ismereteket is csak a brauweileri és wetzlari népiskolákban nyerte. 14 éves korában megtanulta az esztergályos mesterséget, beutazta Délnémetországot s Ausztriát, s 1860-ban Lipcsében telepedett le, a hol 1864 óta önálló üzletet folytat. Ez egyszerű szerény élettörténete, a melyet azonban az eszméért küzdelme sokkal változatosabbá s érdekesebbé tesz. 1863. őszén Lassalle lelkes szavai őt is magukkal ragadták, teljes odaadással igyekezett közreműködni az eszme létesítésén; 1867 óta a Liebknecht által szerkesztett „Demokratisches Wochenblatt“-ban megkísértette az írói működést s már 1868. augusztusban a neuenburgi szocial-demokrata gyűlés elnöke lön, s ott a munkások nemzetközi egyesületéhez csatlakozást indítványozta a jelenlevő tagok zajos éljenzése között. Bebel neve ekkor lett először ismeretes a nagy közönség előtt, s azóta fokozatosan emelkedett hírnevében. Ő volt az, a ki indítványozta, és csaknem teljes szorgalommal folytán keresztül is vitte, hogy a német szocialisták nagy része az 1869-ki eisenachi kongresszuson véglegesen elvált

BEBEL FERDINÁND ÁGOST.

A lipcei nagy pörben vádlottakul szereplők legkitünőbbike Bebel, a német szocialisták elismert vezére; ifju, tudományosan nem képzett egyén, ismeretlen szegény család sarja, ki híressége dacára szerény kézműves munka által keresi kenyerét.

a Bismarck zsoldjába esett régi lassalleánusoktól s ugyancsak azon év októberétől fogva szerkesztője s mai napig főmunkatársa volt Németország legradikálisabb lapjának, a „Volkstaat“-nak. 1870-ben a birodalmi gyűlésbe képviselőnek választott be, s

1268 Az első magyar (2-3) selyem- és nemezkalap gyári raktarából

SKRIVÁN VINCZE

PESTEN,

főraktár: klyó-tér.

Nagy válassztéku raktár mindennemű selyem- és nemez kalapokból urak, hölgyek és gyermekek számára, saját és külföldi gyártmányok; kelme-vadászkalapok, házi- és vadász-sipkák, kucsmák, nyakkendők, utazási nemez-topánkák, ugyszintén hölgyi nemez-czipők bőrtalppal, papucsek és egészségi nemez-talpak.

Az összes formák az alanti számok szerint kaphatók. Vidéki megrendeléseknél a mellette álló számok pontos kitétele mellett, még a kalapok árát, színét és a fej nagyságát kérjük megjelölni.

Kalapok, festés, tisztítás vagy divatosítás végett a legnagyobb készséggel elfogadjatnak és gyorsan elkészíttetnek.

Nagybani és daraladás. bonkinti eladás.

egész Európában először, hangosan hirdette a törvényhozótestületben a szocializmus tanait és érdekeit. Ő volt az, ki a német parlamentben egyes egyedül föl mert szólni Elzász és Lotharingia igaztalan elrablása miatt, a ki nyíltan védte itt is a nagy többség által elítélt Communit. — Geniális, élénk stílus, ritka szép szónoki előadása s s mindenképp a szavain átérző meleg meggyőződés tiszteltéte még azok előtt is, a kik irányát gyűlölni megszokták. Minden egyes föllépését távsürgönyök hirdették a nagy Németországban, s a távoli külföld s Amerika tudós férfiai cikkekkel és könyvekkel irtak egyes nyilatkozatairól. A dicsőség mámore közepette ezen egyetlen férfi s pártja volt Németországban, a ki a gyűlölt francziák védelmére kelt, s a ki nyíltan ki merete mondani, hogy ő a „Communité“ nel szolidaris összeköttetésben van, s hogy ő „határozottan az európai revolucziónalis párt elveit vallja s annak tagjaul tekinti magát.“

S mindez még nem kizárólagos működés tere. Magán szorgalma által csaknem tudóssá képezte ki magát, s a mellett számos művei megírására, (a melyek közt a külön füzetekben megjelent „Unsere Zielen“ és „Bebel's Reden im Reichstage“ a német szocialisztikus irodalom gyöngyei közé számíthatnak) s tevékeny agitatori működésére igen ügyesen tudja a helyes időt megválasztani. Lépése városa tanácsában a legszébb reformeszmék töle erednek, a párt kisebb-nagyobb gyűlésein csaknem minden héten tart egyszer előadást, ő képviseli a főkapcsot a német szocialisták között s ugy lapjában, mint kiterjedt levelezésében ő adja mindenütt az irányadó elvet. S a ritka geniális férfi, e világra szóló egyén otthon szerény hajlékában — egy nő s egy kis gyermek körében — feltűrt ingujakkal az esztergályos szék mellett keresi kenyerét. E sorok írója, ki több év óta barátságos összeköttetésben van vele, nem egyszer tapasztalta igénytelenségét s bálmulnia kellett felette, mert ismerte élénk cholericus természetét, látta a lelkesedéstől lángoló szemeiket s nem egyszer hallotta az élénk szót ajkairól. Jelleme tisztaságát, becsületességét s önzetlenségét ellenei is ismerik.

Virágos part ...

(Burns.)

Virágos part s te zöld berek,
Hogy tudtok így virulni, hajh,
Hogy tudsz dalolni, vig madár,
Mig engem üz a gond, a baj!
Szivem törőd meg vig madár
A mint csattogva szállsz tova,
Eszembe jut a szép idő,
Mely elszállt, s meg se tér soha.

E parton hányzorgó járdalék,
Virágokat szedtem fűvén;
Szerelmét dallá a madár
S a magamét utána én.
Vig szíved rózsát szakték,
Mely ott virult tükés bogán;
A csalma' rózsám' ellopá,
S a tükét hagyta meg csupán!

Ha szived...

(Heine.)

Ha szived egy nő megcsalá:
Szeress hát más helyette ...
Még jobb lesz: út föl és alá,
Pakolj s indúlj sietve.

Találsz majd szép kék tiszta tót,
Mit gyász fűzek árnyalnak,
Ott bánatod' kisírhatod
S a tépő sziv-fájdalmat.

Hi onnan a tetőre hágsz,
Nyűgsz s lábúid majd lerokkad;
De a tetőről messze látsz
S ott vad sasok szállodnak;

Köztök újíté sas lélsz magad,
Mintegy újja születé;
Ugy érzed: erős vagy s szabad,
S csekély a mit vesztettél.

Szász Károly.

Hamupipóke.

(Vége.)

VII. Leánykérők.

A faluban mind jobban terjedt a hír, hogy a viaszárúsné Iluskája férjhez megy, Szóke Bandi lesz a vőlegény (igy hitták a szomszéd falubeli gazdafiut). A ki pedig az egész dolgot legjobban hitte, az maga az Ilus anyja volt.

Egyszer aztán leesett az állkapcsája valamennyinek. Bandi egy nap csak beállt az udvarba, apjával meg még egy másik tiszt emberrel, a kik előadják kerekén, hogy biz ők leánykérőbe jöttek. Olyan szélesre mosolyodott e szóra a viaszárúsné szája, mint a cselédkenyér. Alig tudta helyét találni a vendégeknek, leültette az asztal mellé a léjök rakott, a mi jó pinczében, padláson található volt. Ilusnak titkosan sugott a fülebe valamit, a mire ez szemérmesen elpirult és kifutott. Valjon mit sugatott neki?

A vendégek aztán beszélgettek mindenféléről jó sokáig, míg egyszer a Bandi apja azt találja mondani, hogy „hol van hát az a leány? néznék tánt a szeme között.“

Erre a viaszárúsné kinyitotta a szoba ajtaját s elkezdett azon tele torokkal ki kiabálni:

— Ilus te, hallod-e Iluska leányom, jöjj be hát te is. Kedves vendégek vannak a háznál; ugy illik, hogy a ház leánya mulatassa őket. No jer be, jer, te kis szemérmes.

Iluska aztán csakugyan betepegett az ajtón, szép zöld selyemzoknyában, a derekán aranyos vállfűzővel, kezén igazi arany gyűrűk, a fején meg a sok bodor pántlika. Olyan szép volt, mint a lepke, csak hogy el nem repült.

Az öregek álmélkodva néztek reá. Megtekintették tetőtől talpig a szép leányzót, a ki szemlesütve állt előttök, aztán egymásra néztek, megint a leányra néztek s bölíngatták a fejüket, hogy bizony az helyes egy választás.

— Ejnye, édes hugom asszony — szólalt meg nagy sokára a vőlegény atyja — az már csakugyan becsületére válik kigyelmednek, hogy egy idegen, szegény leányt, kit örökbe fogadott, ilyen szépen járat. Látszik, hogy jó szíve van kigyelmednek.

A viaszárúsné sóbálványánnyá meredt, keringeni kezdett vele az egész szoba. Nem tudta, valóság-e a mit hall, vagy a füle hamisította félre a szót?

— Idegen leány? — kit én örökbe fogadtam? — ily kezdett el hebegni — hogy is mondta kigyelmed? Hiszen Ilus az én tulajdon, az én valóságos leányom! Mit beszél hát kigyelmed itt össze-vissza!

Erre aztán előállott a vőlegény és így szólt:

— Hát asszonyém, engedelmet kérek a szóért, ne vegye zokon, hanem hát értsük meg egymást, én csak a mondó volnék, hogy mi bizony nem az igazi leányáért, az Ilusért, hanem a kigyelmed fogadott leányáért, az Ankáért jöttünk volna, tisztesség nem esik mondván.

Száz forint nagy pénz, de bizonyisten nem adnám érte, ha megláthatam volna azt a képet, a mit az az asszony e szavakra

vágott. Ilus nagy szégyenletében kiszaladt a szobából s a kamrában diribról-darabra tépett le magáról pántlikát, selyemzoknyát, aranyfűzőt. Ugy dobta magát az ágyba, hogy másnap reggelig nem bírták kivájni a pelyh közül.

Az asszony pedig hosszúra nyúlt ábrázattal ott állott a szoba közepén. Nem tudta, hogy ne ugy tegyen-e, mint a leánya, vagy tán fogja fel a boros kancsót s vágja oda a vendégek fejébe? No nem tette egyiket sem, hanem összeszedte magát s olyan édes képpel, a milyet az ember akkor csinál, ha tormát érez az orra alatt, elkezdett mosolyogni s fölfintortva orrát, így kezdett beszélni:

— Jaj bizony no, meg se gondoltam volna, hogy a másik leányomra gondoljanak kigyelmedek. Van hát, hogy ne volna másik leányom is, — az igaz, hogy nem én vagyok a szülője, hanem azért én azt is csak ugy szeretem, mint a magamét. Gyermekeimül fogadtam, hát anyja vagyok, csak ugy mint a másinak. Csak hogy én azt gondoltam, hogy az talán nem ilyen jó módú embereknek való, mert hát biz annak, mi türés-tagadás, nincsen egyebe, mint az a kis ruha, a mi rajta van, és az is az én jó voltomból van rajta. Azután meg nem is ugy neveltem; nem gondoltam, hogy valaha ilyen szerencse érhesse. Szegény embernek volt az szánva, inkább olyan cselédfajta, tudják kigyelmedek. Hiszen dolgozik, azt meg kell adni, de bizony nincs meg benne az a fiúmság, a mit kigyelmedek megkívánnak. Meglátszik azon, hiába csürjük csavarjuk, a származása, akármennyit faragtam is rajta. Azért hát én azt mondanám kigyelmedeknek, ne vegyétek rossz neven tőlem, hogy nem a kigyelmedek házába való meny lesz az. Olyan lesz az ott, mint a sárga folt a kék ujjason. No de hiszen mindjárt megláthatják kigyelmedek. Hé Anka te, csapod le mindjárt azt a szitát? jöjj be azonnal a szobába, a te tisztelatedre vannak itt ezek az — urak.

Ezt az utolsó szót olyan keserű megvetéssel mondta, mintha káromkodhatná jött volna. Anka pedig belépett a szobába, a megkopott rokolyában, illedelmesen köszönt a vendégeknek s szép csendesén azt kérdezte a gyámányjától, hogy mit tetszik parancsolni?

— Mondom, hogy ezek az urak téged akarnak látni — felelt az a foga közül.

— Azt ugy is tudtam — szolt a leány csendesén, szemérmesen, de elég érthetőn.

— Tudat? te, te semmiházi, hát honnan tudat? te ilyen amolyan, te —

— Ugyan nememasszony — szolt közbe a vőlegény — nem szégyenli magát itt előtünk ily korholni ezt a szegény leányt, a ki semmiben nem vétkez. Tudta hát, mert én mondtam neki. Csak nem fogok mókázni az ilyen dologgal. Megmondtam, hogy feleségül veszem, ha hozzám jön, és ha hozzám adják. De most azt mondom, hogy feleségül veszem még akkor is, ha nem adják.

— De hogy is nem adjuk, — felelt a viaszárúsné mérgesen — oda adjuk örömet, vigye kelmed, akár az ölebe. Mind a vizig szárazon! Boldoguljon kelmed vele, a koldusfajzattal. Mert azt megmondom, hogy egy pászma fonál nem sok, de annyit nem adok neki, a háládatlan teremtesnek.

Az utolsó szavakat az asszony már zokogva mondta. A Bandi apja pedig oda lépett, megfogta a két kezét és így szólt hozzá:

— Drága hugom asszony, kigyelmed felnevelte a leányt jónak, becsületesnek, dolgoznak. Kigyelmednek ő azért háládatossággal tartozik, de nemcsak ő, hanem az is,

a ki szerencsés lesz vele. Mert ha az lesz vele, azt kigyelmednek kell köszönni, ki szigorú anyja volt neki s nem engedte, hogy akár a lustaság, akár a hivalkodás megteremjen benne. Nem hagyta heverni, s így hozzászoktatta a munkához, a minék hasznát veszi, s a mitől ily széppé, nagygyá, erőssé lett; — s nem hagyott időt neki, hogy esze nem illendő dolgokon járjon, s így megőrizte neki a lelkét is a gonoszástól. Tesztért, lelkiért egyaránt hálával tartozik kigyelmednek, mert szép tisztaságában mind a kettőt kigyelmed őrizte meg neki, és ezt kigyelmed mind ingyen tette. Meg is áldja érte az Isten! — Azért hát nem volna szép tőlünk, ha mi a sok jótéményre még ráadást is kívánnánk a leányunk. Adott Isten annyit, a miből szegényesen megélhetünk, azért hátsakartsa meg kigyelmed a pászma fonalat, szőjjön belőle arany ruhát és viselje egészséggel. Mi majd Ankat elviszszük ugy a hogy van, még egy gombostűfejet sem kívánunk vele. Hogy házukban ő sárga folt lesz a kék szotzon, az a Bandi dolga, — ha ő neki a sárga tetszik, ne tegyünk mi az ellen kifogást. Azért hát kérem kigyelmedet, felejtse el, ha netalántán bántódást okozunk volna, és olyan igaz anyai jószívvel, a milyennel eddig a szegény, fogadott leányhoz viseltetett, egyezzek bele a szerencséjébe.

A viaszárúsné nagyot nézett erre a beszédre. Igazán a szívéből beszélt-e ilyen hangon az az ember, vagy csak csufolódott vele? nem tudta elgondolni. Hanem oda belül igen megszegeyelhette magát. Ugy érezte, mintha rá tapintottak volna lelkére, s az fájna a tanításra. Eszébe jutott, mi mindent el nem követett a szegény gyermek, mikor még olyan kicsi volt, hogy véteni sem tudhatott s később, a mint nőtt, mily méltatlanságokon hurcolta keresztül: és most ezt a főlzedett koldus gyereket, a kegyelem-kenyéren felnőtt teremést, kihez nem volt soha egy jó szava, kit utált és üldözött, most elibe tesszik az ő elkenyézett, tejbe vajba fűrösztött, csipkében járatott aranyos leányának. A megaláztatás, aztán meg az a gondolat, hogy ő is leánya a megaláztatást milyen nagyon megérdemelték, majd az esztétébolította össze.

VIII. Végén csattan az ostor.

Mikor az öreg asszony elbeszélésének e részéhez ért, már egészen bele volt melegedve a beszédbe. A guzsal a szögletben feküdt, ő maga pedig, hol fél, hol alá járt a szobában, ugy beszélt. Szerencsére haza jött a gazda s egy „szerencsés jó estével“ arra emlékeztetett, hogy bizony már este van. Indulni kellett volna tanyám felé. De az öreg asszony megfogta a kabátom szélit.

— No már ha eddig meghallgatta a „Hamupipóke“ történetét, a vége elől talán csak nem fog megszökni. No nézd, öregem — fordult férjéhez félig panaszosan, a mint észrevette, hogy kalapom után nyulok — elmondtam ennek az urnak a leányunk sorát egész odáig, a hol Bandiék megkérték. A mi hátra van, azt már csak ne halaszszuk holnapra. Ugy is szép holdvilágos az éjszaka, még szebb, mintha nappal volna, bátran el lehet menni éjjel is.

— Jól van, jól — felelt az öreg kedélyesen — csak hogy te, édes anyjukom, nagy feneket szóktál keríteni a dolognak. Azért hát, a mi még hátra van, hadd mondjam el én. Elmondom én egypár szóval, nem esik abban hiba.

Hát, uram, egyszer csak arra virradunk, hogy ostorcsattogást hallunk az udvaron. Mi a kő! az aztán a szép dolog, hát mióta lettünk mi falu, hogy az ablakunk alatt

szekérrel járjanak? Pedig hát ugy volt. A mint az ablakon kinézünk, hát gyönyörű szép négy lovat látunk egy kocsiba fogva. A lovak füle mellé tarkakendők, pántlikák tüzetve füle felbokrázott kalapunya kaleyény tartotta a gyeplőt kezében, melyről ugy hullott le a kivarrott borjuszájás, lobogós ing, mint akár egy himzett szoknya. Ki a manó meg itt férjhez? tán csak nem téged akarnak elvinni tőlem, öreg anyjukom, az oldalom mellül? Más vászoncseléd meg egy szál sincs az egész házban, nem hogy előadó leány. Már bizonyosan terédt jöttek — így kötődtem az asszonyommal, vesztémre.

Igen, vesztémre, mert bizony csakugyan érte jöttek. Csak az vigasztalt, hogy nem csak érte, de jó magamert is la. Egy derék szállagény, meg egy tisztességes öreg ember lépett be az ajtón, s emberséges köszönés után szép tisztességes módon előadták, hogy biz ők leánykérőbe jöttek ide, s mikor az ember ilyen járatban van, akkor aztán tüskén-bokron keresztül vágat, s ott nem esik semmi baja, a hol máskor bizonyosan a nyakát szegné. Ennek köszönhetik ő is, hogy az átkozottul veszett uton, de még félre is alig billent a szekerek. Egy szó, mint száz, elmondták, hogy bizony ők nagyon jól tudják, hogy a menyasszony nincs itt, de azt is nagyon jól tudják, hogy hol van, meg aztán még azt is nagyon jól tudják, hogy azt itten kell megkérni, — mert a menyasszony nem más, mint a mi leányunk, Anka. Azért most hát se szó, se beszéd, hanem fel kell ülni arra a kocsira, aztán hajdel lemegyünk a faluba, ott vár a sok kalács, mézes pálinka, menyasszony, meg a pap.

Az én anyjukom összezsápta a két kezét a feje fölött, sopánkodott, hogy az nem járja, mert ő nem adhatja ugy férjhez a leányát, hogy arra előre ne készüljön. Már csak készülni kell arra, hiába, ruha, tulipántos láda, még több efféle nélkül csak nem mehet férjhez.

— Nem mehet? — vágott közbe a vőlegény apja — már hogy ne mehetne? én is minden nélkül vettem el a feleségemet, mégis olyan jó feleség lett belőle, hogy holtom napjáig meg fogom becsülni. Aztán meg gondoskodunk mi arról, a mi kell. Ne féljenek, van a kigyelmedek leányának mindene, a mi egy tisztességes leányzónak dukál. Tornyos ujoszolya, pelyhes ágy, hat fejle, két dunnára, szoknya, alura való, felülre való, ünneplő köntös, hétköznapra való, meg minden.

A fogadó anyja is eszére tért azóta, el akarta látni mindennel, mikor már látta, hogy nem változott a dolgon. Elmondta Ankáknak: „lám, édes leányom, felneveltelek, tisztességes leánynyá tettelek. Most férjhez visznek olyan házhoz, hogy uri kisasszonyok is belemehetnek menynek. Én dicsértelek fel, én magasztaltalak előttök, az én szavamra kértek meg, — mert különben ne hidd, hogy hederitettek volna reád. Én akartam, hogy ilyen szerencsés tehes.“ No hiszen akarta, no hiszen feldicsérte, mondhatom! De hiába is kínált aztán hozományba mindenfélét neki, a jó leány ugyan sirva hálálkodott érte, el is hitte szavára, hogy jóakarója volt, de mi bizony egy fejre való kendőt sem fogadtunk el az irigy lelkétől. Most már hát csak szaporán, készüljön kigyelmedek, mert a lakodalmas népet nem várhatjuk sokáig.

Az anyjuk még egy ideig jajveszékelt, arra kérte a vőlegényt, hogy legalább hát azt a ládát tegye a szekérre, az tele van vászonnal, ő maga fonta, maga szotte szegény, — legyen legalább valami az anyjától is a hozományban.

Megígérték, hogy azt majd elszállítják máskor, de most az egyszer már csak az öröm-apát, meg az öröm-anyát szállítják el. Mit volt mit tenni, az anyjuk felvette a fekete kárton-zoknyát, meg a fodros főkötőt, és is tisztességes ruhába bujtam s azzal bezártuk a házat, felültünk a kocsira s sziklán, meredeken keresztül menve, meg sem álltunk csak a falu közepén, a templom mellett.

Ott állt a mi leányunk, a mi édes Anka gyermekünk, szép fehérbe öltöztetve, fekete kötővel, gyöngyvirág-koszorúval a fején. Szébb volt az angyaloknál, bizonyisten. Sirva borult az anyja ölébe, aztán meg az én keblemre, és ugy kért, bocsátánánk meg neki, hogy hirünk-tudunk nélkül-ilyet mert tenni; bizony nem tette volna, ha nem tudta volna, hogy ugy is beleegeyünk.

Már hogy ne egyeztünk volna belé! A vőlegény derék fiu, szép és gazdag; és hogy jó lelke van, látszik abból, hogy egy elhagyott, szegény leányt tudott elvinni, mikor válogathatott volna a legzadagabbak közt az egész völgyön. Természetes hát, hogy megbocsátottunk a leányunk örömet.

Lett azután lakzi, hét világra szóló, uram, sem az előtt, sem azóta nem láttak még ilyet azon a vidéken.

... Bealkonyodott s én az ezüst árban uszó erdő tisztásain keresztül csendes lépésekkel haladtam éji tanyám felé, elgondolkozva a „Hamupipóke“ egyszerű történetén.

* * *

Évek mulva egy csinos falun vitt keresztül utam. Egyszer csak egy kapu mögül megszólal valaki, mire önkénytelen arra néztem. Ezt a hangot én már hallottam valahol. Nem csalódtam. A „Hamupipóke“ volt egy kis gyermekkel ölében, egy másik kal meg a kezén. Megállítottam a kocsit, a mint láttam, hogy felismertem.

— Már, uram, gondoljon akármit — így szólt mosolyogva — de én bizony nagyon a szívemre venném, ha a házukat elkerülné. Hát nem tudja, hogy itt lakunk?

Leszálltam és kezet nyújtottam a szép menyecskének, ki nem titkolta, igazi örömmel sietett kinyitni a kaput, s biztatta a kocsist, hogy csak állítson be, mert innen ugyan nem szabadulunk egyhamar.

Bevezetett a szobába s ott egész meglepetésemre az öreg asszony sietett felém.

— Ni ni ni, hiszen ez a mi jó urunk, a ki olyan szívesen eljárógatott hozzánk, mikor az erdőben laktunk. Jaj, Istenem, hova legyek örömben. Tessék leülni nálunk. Jaj, hová ültessem? Azt se tudom, mit beszél. Édes jó teremtom, nem is tudhatja az ur, mennyire örülök. Tessék már leülni, hogy az Isten áldja meg. Anka add errebb azt a másik széket, azt, a melyiknek olyan a támasztékja, mint a szív. Hadd mutassa az is, hogy szívesen látjuk. Isten hozta erre mi felénk. Jaj, uram, nem is hiszi kigyelmed, milyen jól esett a szívetem kiöntenem, mikor oly békétüréssel meghallgattott abban a magános erdőben. Higgye el, az valóságos jótémény volt kigyelmedtől irántam.

Az öreg asszony a sirásig elérkezene-dett. Alig tudta találni a helyemet. S mikor az öreg szénégető bejött, a nyakába borult és ugy jelentette neki, hogy ime itt van az a „jó ur.“ Ekkor láttam, milyen kevés szíveség elég arra, hogy az ember romlatlan szívetet magának holtig lekötölezen.

A vén szénégető is látható megindulással nyújtotta kérges tenyerét üdvözletemre.

— Lássá, uram; ilyen a világ, — szolt rövid idő mulva — soha se hittem volna, hogy másutt is megélhessek elégedetten, mint ott az erdőben. Most már látom, hogy

a vén ember, meg a vén diófa még se mindegy. Az a rosz leány addig kunyorált, míg csakugyan rá vett bennünket, hogy ide költözzünk. Az igaz, hogy aligha megtettük volna a kérését, ha szegény ipja, meg a napja ki nem mulnak az árnyék-világból egy és ugyanabban az esztendőben. De akkor megsajnáltuk szegényt. Gondoltuk magunkban, ne legyen ő árva egész életén át, — azt a favágást meg, a mitől én nem tudok megválni, elvégezhetem én az ő udvarában is. Így esett, hogy már két esztendeje itt lakunk s nincs egyéb dolgunk, mint elnézni, hogy a család miként szaporodik.

— Biz ugy, uram — vágott közbe az öreg asszony — öten vannak ám már a gyermekek. Csupa fiu. Egyik különb mint a másik, s a leghitványabb is olyan köztük, mint a kukoriczán hizott kis angyal. Jaj de mennyi örömem van velök! Az anyjok, az még most is egyre dalol, mint leány korában. Minden gyermekének külön bölcsődala volt. Soha se fogy ki sem a jó kedvből, sem a nótából. Aztán meg napról napra szebb lesz. Nem hogy vénülne, de fiatalodik. Az ura ugy szereti, majd megbolondul utána s örömben aztán ugy összevissza nyalja-falja az én ránczos vén kezemet is, s azt mondja, ha én nem lettem volna, neki se volna most olyan jó felesége. Maradjon itt jó uram, vagy két hétig, — nézze végig milyen szerencsések vagyunk; tudom, hogy kigyelmed is örülni fog annak.

— Hát bizony én szívesen elmaradnék itt kigyelmedek közt, csak hogy az ember nem teheti mindig, a mit akarna. Azért hát engedjenek meg, de a mint megítadják a lovat, tovább megyek. Nagyon örülök, hogy ilyen szerencsésen együtt látom mindnyájukat. Hanem hát mondják csak, mit csinál az Anka fogadó anyja a szomszéd faluban?

— Jaj uram — válaszolt az öreg egészen elkomolyodva — azt ne is kérdezze, mert az szomorú história. A szép llus hálókamrájának az ajtószarkára nem kellett sem ezet, sem olaj, ablak is nyílt abból. Kevéssel az Anka lakadalmá után az egész falu arról kezdett beszélni, hogy kurta kezd lenni az llus kötője. Igaz is volt. Pár hónapra megjött a hivatlan vendég s azt azután szép titokban ki is tették az ajtó mögé, a sertésöl ajtaja mögé. Tudja, uram, nem első eset, hogy a disznó megette a szopós gyereket, — de ezt mégis megmentette az öreg bérés és nem sokára berohantak a gyerekek is az iskolából. Tüzzől pattant, piros pozsgás, virgoncz gyerekek. Olyan lármát, olyan elevenséget miveltek a házban, hogy az szinte felfordult bele. De az öreg szénetegőnek öröme látszott telni benne s egész boldogsággal mondá:

— Nézze uram, ez aztán az isten áldása! Hát nem öröm ezeket így nőni látni. Ót fiu! azaz: hogy hat, csak hogy az az egyik, a legnagyobb, az az llusé. De ő ezt nem tudja, uram, nem mondjuk ám meg neki, azt hiszi, valóságos gyermeke Ankanak, a mint hiheti is, mert bizony a szegény, igazán kitett, szülélen gyermek soha sem jut arra a sorsra nálunk, a melyikre az ő házuknál a mi gyermekünk jutott. Hej, nincs istenál a rosz lelki cselekedeten! No de mit

akkor már csak árnyéka volt maga magának. Alig járt a lábán a sok istencsapástól, a mit végig szenvedett. Anka ápolta, mint csak a saját édes anyját s végig hallgatta szegénynek szívkeserítő panaszkodásait, leánya gyalázatát, második férje üldözéseit s minden istenadta nap elszenvedte a penitenciát, mikor a beteg, szerencsétlen asszony ott szánta-bánta előtte azokat a bűneit, a miket ellene elkövetett. Ha azokat az isten is ugy megbocsátotta neki, mint Anka, — akkor most a mennyországban lehet. Tíz hónapja, hogy eltemették szegényt. Anka még most is eljár a fejfájához s minden halottak napján télizöld koszorut tesz a sirhantjára. Isten nyugasztalja szegényt és irgalmazzon árva lelkének.

Egészen elszomorodott a társaság ez

A Kaukáz népei: Kirgiz-kozák.

elbeszélés alatt. Szerencsére haza jött a gazda és nemsokára berohantak a gyerekek is az iskolából. Tüzzől pattant, piros pozsgás, virgoncz gyerekek. Olyan lármát, olyan elevenséget miveltek a házban, hogy az szinte felfordult bele. De az öreg szénetegőnek öröme látszott telni benne s egész boldogsággal mondá:

— Nézze uram, ez aztán az isten áldása! Hát nem öröm ezeket így nőni látni. Ót fiu! azaz: hogy hat, csak hogy az az egyik, a legnagyobb, az az llusé. De ő ezt nem tudja, uram, nem mondjuk ám meg neki, azt hiszi, valóságos gyermeke Ankanak, a mint hiheti is, mert bizony a szegény, igazán kitett, szülélen gyermek soha sem jut arra a sorsra nálunk, a melyikre az ő házuknál a mi gyermekünk jutott. Hej, nincs istenál a rosz lelki cselekedeten! No de mit

beszélék itt ilyen szomorú dolgokat, mikor annyi ott van öröme.

— Lássá, uram, nekem most már nincs egyéb dolgom, mint nagyapának lenni.

Biz ott nemcsak megittattunk, nemcsak megettünk, de még magunk is ellakmáztunk jó sokáig s hajnalodott, mikor utnak eresztettek.

Még most is sokszor eszembe jut a mesebeli „Hamupipőke“ ez igazi története.

Törs Kálmán.

A Kaukáz népei.

A kirgizek.

A Kaukáz népei közül már több ízben közlünk ismertetőket; megismertettük a cserkesz törzseket, a csecsenczeket, osszeteket, a Kabarda lakóit és másokat. Ez alkalommal az Ázsia egyik legérdekesebb reánk magyarokra kiválóan érdekes néptörzsét mutatjuk be a kirgizekben, kik nekünk közeli rokonaink. A kirgizek ázsiai Oroszországnak legszámosabb és legfontosabb nomádnépe; három csoportra oszlanak, u. m.: a kis, közép és a nagy csoportra, s a Volgától és Uraltól kelet felé egész a khinai Dsungáriáig terjednek és több mint 40,000 mérföldnyi tért foglalnak el. A kirgizeket általában *kasak* név alá foglalják, s ők maguk is e néven nevezik magukat. A kis csoport a legnyugatibb, az orenburgi kormányzó alatt áll, és mai napig is orosz tisztviselők uralma alatt élnek. 1869-ben az orosz kormány zsarnokságát nem tűrhették, föllázdak, de a túlyomó hatalomnak engedni kényszerültek, s ennek következtében igen nagy számmal elhagyták hazájukat, a khinai tatár khánságban telepedtek le és ma utját állják a karavánoknak, melyek kereskedést folytatnak Oroszország és Közép-Ázsia közt. A kis csoport, mely az Ural folyótól a Jaxartesig terjed, mintegy 600,000 lelket számlál; a középső, az ugynevezett sziiberiai csoport 350,000 lélekre megy; a nagy csoport lakhelye változik, mivel e csoport jobbra nomádéletet folytat, s leginkább a dsungáriai határokig szokott kalandozni. E csoportból mintegy 100,000 fej az oroszok uralma alatt áll, a többiek szabadon élnek saját választott fejedelmük alatt, kit patriarchalis módon választanak, s ki velük együtt utra is kel, ha a vándor évszak beállott.

Életmódjuk épen ugy mint egyéb igényeik igen egyszerű és szűkre szabott. A kirgiz megelégszik tejjel és tengeri darával (kacsamak), mit olyformán szokott elkészíteni, hogy a tengerit két lapos kő között megtöri, s az így elkészült darát forró vízben megfőzi és tejjel vagy turóval vegyíti. Ez a kirgiznek, valamint a cserkesz fajoknak is nemzeti eledele, s ez utóbbiak engem is egynehányszor megkínáltak kedves ételükkel, de sem én, sem többi utazótársaim nem tudunk legkevésbé is elfogyasztani. A kirgiznek sátora (jurta) képezi legfőbb vagyonát, s ezt oly szilárdan szokták készíteni fából és vaskapocsokból, hogy minél hosszabb ideig eltarsson, mert a sátorörök-lés a kirgiznek egyik főbűszkesége. Apáról fiura száll ez ép ugy mint a marhák, és az első szülöt-tet illeti az összes vagyon, a ki tartozik testvéreinek és rokonainak tisztességes ellátásáról gondoskodni. Ez az örököségi jog van életben a többi török-tatár fajknál is, nem csoda tehát, ha európai török testvéreink olyan csökönyösen ragaszkodnak ez ősi jogukhoz és nem akarják fölcserélni az európai örököségi joggal. A nő állapota a kirgizeknél igen szánandó, mert az apa kénye-kedve szerint adhatja el leányát olyan árért, mely neki tetszik és a leányának nincs semmi beleszólása. A kifizetett ár az apáé, s csak az esetben tartozik annak felét leányának vissza szolgáltatni, ha férje elbocsátotta magától. Az anya utolsó fokon áll a családban, s még a kis fiukat is meg kell várnia az étkezésnél; csak azután illeti meg őt az étkezés, ha mindenik férfi elvégezte.

A kirgiz igen fogékony észszel és tanulékonyossággal van megáldva, minek nem egy jelét lehet tapasztalni azon népdalokban, melyeket Radlow orosz tudós a kirgizek ajkáról ellesett és közzétett, melyek már kötetekre terjednek. Az orosz kormány ezen képességüket saját javára igyekszik kizsákmányolni. Orosz iskolákat nyitott számukra, hol őket orosz nyelvből és hitoktatásban képezik, és katonai szolgálatra tanítják. A kirgizek ép ugy, mint többi török-tatár rokonai, igen jó katonák, vitézségre tultesznek Oroszország bármely népfaján, s az oroszok igyekeznek őket lehetőleg lekötöni czimek és hivatalok adományozása által, a mi az ilyen műveletlen népnél igen hatásos eszközök.

Az örményországi örmények.

A Kaukázus aljában a folyók közti vidéken (Mezopotamia) terül el Örményország, melynek egyik nagy hegyén, az Araraton, a bibliai monda szerint Noé bárkája a vízözön után megállott.

Örményország ma igen jelentéktelen szerepet játszik a történelemben, s talán csak annyi érdek-

lőmény jól találja magát bárhol, elég kosmopolita hajlammal bír arra, hogy énjét minden mellétkötektől elvonja, s csak saját javát keresse.

A mi az örmény nőket illeti, volt szerencsém őket saját tűzhelyükön láthatni, hol eredeti jellegüket megőrizték, s meg kell vallanom, hogy Fazlinak (egy török költőnek, ki 38 nemzetiségű nőket jellemezett) igaza volt, midőn mondja, hogy „az örmény nő az isten faragatlan hagyta, vonásai nem bírnak azzal a finomsággal, mit a nőknél találunk, hanem inkább férfíhoz hasonlítanak, járásuk vontatott, taglejtésük esetlen és minden finomságot nélkülöz.“ Így eseteli őket a török költő, kinek egyik főjellemonása a hűség és kinek jellemzései irányadókká szolgálnak. E. B.

Vasuti hid az Eisack fölött.

(Tirolban.)

Bámulat fogja el az utazót, midőn a régi kor egyszerű építményeit szemléli, habár csak romjaiban is. De mennyivel őszintébb, mennyivel

Vasuti hid az Eisack fölött a brener-pusztervölgyi vaspályán.

kel bír, hogy két nagy hatalom (török és orosz) küzd egymással birtokért. Mi is lenne egyéb érdeke ezen jobbra hegyi országnak, melynek zord égálja, kopár majdnem terméketlen talaja semmit sem produkálhat. Az örményt hazájában örménynek sem lehet nevezni, oly értelemben mint azt idegen földön venni szokták. Az örmény csak hazáján kívül képes azon tetterőt, munkásságot kifejtetni, mely neki egyik főjellemonása. Othon eltesped, satnya téltenségekben él földalatti kunyhóiban, melyeknek csak kéménye nyulikki egy pár lábnyira a föld alól. A ki az örmények közül ambícióval bír, az Örményországból nagyon hamar kiköltözik, s a világ négy sarkának egyike felé tart, arra, merre történetesen a szerencse kergeti. Ha északra megy, tárt karral fogadja az orosz, és magához édesgeti, nyugaton hasonló fogadtatásban részesül, s a török igen nagy hasznát veszi képeségének; keleten a perák közt kevésbé szerencsés szokta kísérni, mert a persa maga is bír mindazon tulajdonokkal, melyek az örményt másutt megkedveltetik; délen inkább boldogul, s itt jól is éri magát, mert hitsorsosai között van. Különben az

nagyobb lehet a gondolkozni tudó ember csodálkozása, midőn a jelenkor még nagyobb szerű teremtményeivel áll szemközt, ha új közlekedési eszközeink roppant horderejét fölfogni képes, melyeknél a munka óriás volta mellett annak szellemes kivitele is majdnem lehetetlennek, és meszeszerűnek tűnhetik föl! Eszébe jut a szellemi és anyagi erők ama megmérhetetlen gazdagsága, melynek egyesülnie kellett arra, hogy vasutainkat, melyek mellett a hajdankor műutai semmi-séggel törpülnek, létre hozhassuk, főleg ha elgondolja, hogy minő hihetetlen gyorsasággal épülnek azok, hegyek, folyamok és moosások akadályait legyőzve.

Hogy a vasutépítés előtt napjainkban már alig létezhetik akadály, eléggé bebizonyították a csöndes-tengeri, mont-cenis, továbbá a rigi- és brener-hegyi vaspályák, mely utóbbinak egyik szárnyvonalán, a nem rég megnyitott pusztervölgyi vasuton épült a képünkön látható hatalmas vasuti hid is.

A Brenner-vaspálya Tirolban egyike a világ legmerészebben épült vasutvonalainak, a mi nem

is lehet másképen, mert e tartomány hegyvölgyes vidékein csakis a természeti akadályokkal folytonosan küzdve, és azokat legyőzve képes az emberi találékonyság vasutat építeni. E pályának egyik főbb állomásától Ferencz-erődnél (Franzensfeste) egy szárnyvonal válik el a Pusztervölgy mentében Villach városka felé. Az említett állomás, melynek épületei még eddigelő csak ugy hirtelen és ideiglenesen vannak összetákolva fából, azáltal bír nem csekély fontossággal, hogy a Ferencz-erőd bástyái mind az Eisack folyócska völgye, mind pedig az Innsbruck és Pusztervölgy felé vivő utak fölött uralkodnak, s így e pont hadászati tekintetben roppant jelentőségűvé vált. Az Eisack, hihetőleg évezredekig tartott fáradsággal, utat tört magának a gránit-sziklákon át, és most zugó morajjal folyja körül három negyed résznyire azt a sziklatömböt, melyen az erőd áll, hatalmas természetes vizárkot képezve a körül.

E sziklavölgy felett valami 700 év óta mindig egy fahid vezetett át, mely, minthogy egyetlen átjáró volt a Pusztervölgybe s onnan vissza, több ízben szétromboltak az 1797., 1805. és 1809-

diki harcziás években, hol a németek, hol a francziák, de a hid, nélkülözhetetlen lévén, természetesen mindannyiszor ismét helyreállítottak.

Végre a pusztervölgyi vaspálya számára egy oly vasuti hídát építettek ide, mely impozáns fekvésénél fogva egyikévé lón a breneri és pusztervölgyi vasutvonalon legzebebb pontjainak. Ugyanott, a hol az említett fahid a sziklavölgyet átfogja, csak hogy két akkora magasságban, másodsor lép át a pusztervölgyi vasut e mély sziklavölgybe, miután azt először mindjárt kezdeténél a ferencz-erődi állomás mellett áthidalta volna. Innenről kezdve a legegyszerűbb irányban kelet felé tart és a mintegy 25 mérföldnyi hosszú Pusztervölgyön halad végig egészen Villachig.

A vasuti hid magassága t. i. a sínek távolsága az Eisack ágyától számíva, nem kevesebb mint 240 bécsi láb. Az oszlopok és állványok, melyeken a hid nyugszik, a legszebb, különféle színű gránitból készültek és 86 láb magasak, s távolról tekintve, miként maga az egész utvezeték is, dacára óriási nagyságuknak, rendkívül csinos és könnyed építménynek látszanak. A tájat, me-

Ilyen e egyszerű remekmű fekszik, legkényelmesebben végig nézhetjük a francia-itali harcok alatt oly híressé lett „Spingesi magasztalás”-ról. A háttérben a déltiropi alpok hólepte csúcsai és féhesen oszillogó jégmezői fénylenek. A tájékozók éhséket magánosan és elhagyottan ki-gyózik végig az Olaszországba vezető régi ut, mintha szomorúan gondolna vissza a régi jó idők élénk forgalmára, melyet mostanában modern versenytársai, a breznéri és pusztér-völgyi vaspá-lyák, egészen magukhoz ragadtak tőle.

S — s.

Vázlatok a török kereskedő-világból.*)

Nálunk, valamint egyáltalán egész nyugaton, az a hiedelem uralkodik a törökökről, hogy társadalmi életük nem illik bele a mai civilizáció keretébe, hogy a török nem lesz fogékony a európai műveltség és haladás iránt mindaddig, míg vallását, politikai és magán intézményeit meg nem változtatja, míg a virágos salvár helyett pantalon, a hegyes orru sárka cipő helyett laktopánt, a selyem enteri (felső kabát) és rókaprúmes kaftán helyett frakkot, a félholdas kőcsagos turbán helyett cilindert nem visel; míg a hárem hölgyei arczukról le nem vetik a fehér jasmakot, és a fekete eunuchok által őrzik magukat, a mi a buzgó civilizátorok egyik legfőbb argumen-tuma; míg a girbe-görbe arab írás helyett olvasható latin betűket nem használják, s míg a kevesek által értett, és nehezen megtanulható török nyelv helyett francziául vagy németül nem beszélnek. Ilyen és még sok más követelményekkel állanak szembe a jámbor törökökkel; beszélnek nekik nyugati civilizáció üdvös voltáról, s hogy apostolosodásuknak eredménye legyen, en gros szállítják keletre az európai civilizáció vívmányait, miből en detail megszerezheti magának minden török ember azt, mit szíve leginkább megkíván. Mihelyt az európai beteheti lábát török földre, ott ő azonnal a civilizációnak eo ipso fölkelet apostola; pr-dikál, humbugizál, s a jámbor török szájtátva, szemmeresztve bámulja azt, mit eddig sem nem látott, sem nem hallott. De ezzel a komédiának még vége nem szakadt; azért fizetni is kell; mai napság senki sem apostoloskodik ingyen; a ki civilizálódni akar: fizessen; a török pedig fizessen többszörösen, mert még nagyon műveletlen és van miből. Az ilyen apos-tolosok mi magyarok is ismerjük, hiszen nekünk mai napság is sokat kell küzdenünk az e fajtájú civi-lizáló apostolok ellen.

Az áltatásnak és rászedésnek igen tág mezeje van Törökországban, s a kinek egy kis józan esze és egy kevés furfangja van, könnyen megszedi magát és tekintélyes ember lesz. A töröknek is megvan az a tulajdona, mi a magyarnak, hogy szereti a kényelmet; a bizonytalan forintért a biztos garas-t nem kockáztatja, pedig ebben rejlik az üzér-kedés és hirtelen meggazdagodás talányának meg-féjtése. Csakhogy ebben bukni is lehet. A mi a magyarnál a nemtörődés, az a töröknek egy fokkal alább esik és lesz tökéletes zsidóság, a rest-ségnek fokozott állapota, sebben olasz szomszédján is tultesz, kinek jellemadata *dolce far niente* (az édes semmittevés). Ehhez járul még a vallás azon elve, hogy soha se törődjünk a holnappal, hanem csak a mai napnak éljünk, s a török ezt híven megtartja, mert az iszlámnak sok hízogó hitágazata közt ez az egyik felette megegyez természetével. Azért, ha valamit élvez a török, Elhamdullah-t (hálistent) mond s megelégszik, a holnapra azzal vigasztalja magát: „Jarin iscsün Allah kerim“ („Irgalmas az isten holnapra“), a mi annyit jelent, hogy majd eltart, ha megteremtett. Ilyen fatalizmus mellett nem esoda, ha nem juthat fölvirágzásra, nem érheti el a mai civilizáció, s realis törekvéseink azon magasztalást, hogy a kevésbé ideális és kevésbé ábrándos, hanem több számításal élő nemzetek jutottak. De a kik a töröknek ezen télen természetét az iszlamból akarják kimagyarozni, a mint legfőbbben tenni szokták, nagyon rossz helyt tapogatóznak. Az iszlám ép úgy nem oka a törökök lustaságának, mint nem az a kereszténység a keleti kereszténynek immoralitásának. A lombha török mellett látjuk a szinte mohamedán persát, kit a kelet francziájának neveznek, s kinek jellemvonása tetterő, élénkség, nyughatatlanság, fogékony-ság a műveltség és haladás minden követelménye iránt. Ha ezt nem vagyunk hajlandók az iszlámnak tulajdonítani akkor a török árnyoldalát se magya-

rúzzuk az iszlamból, hanem vérmérsékéből, melyre az égalj is igen nagy befolyással van. Így lehetne megzafolni az európai civilizátorok minden rá-fogását, de mivelhogy ez most nem földatom, áttértek tulajdonképeni tárgyára.

A török a milyen hasznavehetlen földműves, ép oly rossz kereskedő és üzletember. Azt szeretik mondani rólunk magyarokról, hogy nem nekünk találták fel a kétszerkettőt; én, a ki Törökországban éltem, ezt nem merném állítani; mert mi a törökhöz képest valódi Pythagorasok, Carnade-sek és Archimedések vagyunk; most már tessék elképzelni, milyen rossz angol lehet a török nemzet. A „Time is money“-t („az idő pénz“) mi nem tudjuk méltányolni, de a török még értelmét sem képes fölfogni. A török mindannak, mi sok után-járásba, sok fejtörésbe kerül, nem barátja, s csak addig és annyit dolgozik, míg ez neki szórakozást, mulatságot szerez, azután leteszi a munkát, hadd vesződjék vele az, a ki ilyen baromi foglalatossághoz kedvet érez. Azért az ipar terén is csak olyan ágat mivel, mely nem jár sok erőfeszítéssel, de ennek aztán derekasan megfelelő; s remekel az olyan téren, hol képzelőtehetségének szüleményeit is érvényre emelheti. A török mesteremberek közt legtöbb eredményt bírnak fölmutatni: a cipészek, fazekasok, esztergályosok, diszkovácások, himzők, szépirók és szakácsok; igen, a szakácsok, mert a török nagy inyenez az ételekben. Ha már a szakácsokról is megemlékeztem, bátorságot veszek ma-gamnak konyhájukban egy kissé körülnézni.

A török szakács konyhájának különös képet mutat. A tűzhely mellé egy deszka-állványt van építve, melyre ül helyül egy jubbör vagy juhszörrel kitömött párna van terítve. Itt foglal helyet a szakács, és miután az napra főzendő és sütendő ételekhez megkívántató mindennemű kelléket maga köré gondosan összehalmozta, hozzálát a főzéshez, és föl sem kel ülőhelyéből mindaddig, míg az ebéd el nem készült és föl nincs szolgálva. Ha történe-tesen elfelejtette a sőt, eczetet, fűszert lábai elé rakni, mielőtt leült, az nap sötétlen lesz a leves, savanyitlan a káposzta és fűszerezetlen a pilav.

A mint főz a szakács, úgy dolgoznak a többi mesteremberek is. A törökök mindent egy ülő-helyben végeznek. Hasonlóan van ez a kereskedő-sekben. A kereskedők a maguk üzletében, ugy-szintén a segítők is, sohasem állnak, vagy járnak, hanem mindig ülnek keresztbevetett lábakkal; előttük van a mérleg, vagy rőf, s ha vevő érke-zik, az inasok a megkívántató dobozt vagy fió-kot, melyben a kért árucikk van, elérájkják a boltosnak, az kiméri nagy kényelmesen s az árát besepri a fiókjába. Ezen én eleinte nagyon eleso-dálkoztam, később annyira hozzászoktam, hogy azt képzeltem, másként nem is lehet. A török a kereskedéshez mégis több kedvet érez, mint a földműveséig. Kereskedési cikkei jobbra csak kézműiparból, nyers terményekből kerülnek ki, melyeket rendszeren első kézből szoktak apró-donként elárusítani. A törököknél majd minden ember kereskedéssel foglalkozik és abból keresi kenyerét. A kereskedés legkezdetlegesebb álla-potát a zarandokoló dervisek és hadisik tartották fenn, kik bekalandozzák az egész mohamedán világot, hol valami szentnek sirja találatik, s a zarandokolás mellett kereskedéssel is foglalkoz-nak. Hem zialet, hem tidsaret (bucsjárás és ke-reskedés) nagyon megszokott minősítés szokott lenni török utvelekkben. Az ilyen zarandokoló kereskedők nem ritkán Magyarországra is elve-tődnek, s a budai Gülbaba mecsetéjének látoga-tása mellett, fogpiszkálót, olvasót, fűsüt, pipát, gyűrűt, karnélokat, turquiseket, a gazdagabbak kardokat, csészéket és más cseccbecskéket hoznak eladásra.

A török vásárpiaconok a legkisebb városban is igen élénk színezetűek és egészen életnek a mi pi-aczainktól. A török városban, az utcákon nem sze-veli a boltokat, ott az ő természetese csendet, néma-ságot kíván; a piacon szereti a zajt, s itt jól érzi magát. E czérra vannak külön vásárhelyek, melyeket mi bazároknak, a törökök carsainak vagy b-desztánnak neveznek. Minden valáimre azok török városnak van bazárja; a nagyobboknak kettő-három is.

Konstantinápolynak bazárjai világhírűek és minden idegennnek méltán képezik bámulattárgyát. A konstantinápolyi bazárok közt legnépesebb és legérdekesebb az Uzun csarai (hosszu bazár), mely majdnem oly terjedelmű, mint a Terézváros; több ház kuptelével van befűdve, melyeknek apró nyí-lásain hat be a világlóság; a bazár ennek folytán a legforróbb nyárban is kellemes hűs árnyat nyújt. Köfállal van körülveve és utcaik vonulnak rajta keresztül, melyek kapukban végződnek és több

mint 30,000 boltot számlál. A nagy vaskapuk nap-lementekor becsuktnak s a bazár el van zárva a közlekedéstől. Hajnalban, mikor a nap fölkel, fel-tárulnak a kapuk s pezsgő élet uralkodik min-denfelé. A kereskedők elfoglalják áruhelyeiket, melyek csupa kirakatból állanak, s kivéve egynehá-nyat, boltok nem is nevezhetők. A köfalba utca-hosszat 2—3 lábnyi üreg van vájva, melybe állva-nyok vannak elhelyezve, s erre rakják kiaz árucik-keket. Az ilyen kirakat előtt, mely rendszeren 2—3 öl hosszú, egy meglehetősen széles deszka állvány te-rül el, s ezen foglal helyet a kereskedő. A kirakat egy félreeső részén van egy kis alacsony ajtócska, mely a raktárba vezet, hová csak a kereskedőnek van bem-nete. Itt a bazárban a boltok, illetőleg a kirakatok előtt dolgoznak az iparosok és e boltok kívül egy mesterembernek sincs másutt műhelye, csak a bazárban. Ha a bazárban végig sétálunk, megismerkedhetünk mindenféle mesterséggel és művészettel, s ha tetszik órahosszat elnéhetjük a török iparost munkája közben, ezért ő nem bo-zszankodik, sőt büszke rá, hogy vannak bámulói. Láthatunk ott aranyműveseket, himzőszabókat, esztergályosokat, kik fából, csontból, kokusdóból a legd-sz-ből cseccbecskéket pyártják, metszőket és szépirókat, kik valóban bámulatos ügyességet tanusítanak. Az ember örömet rendel meg holmi apróságot, melyek azalatt készülnek, míg egy-két csésze fekete kávé felszűrösölünk.

A bazárok minden zuga tömve van, egész napon át van mindig elég bámuloja és vevője. Az idegének ellepek és mindenki siet keleti emléklit holmi apróságot vásárolni. Az ily vásárlások igen érdekes látványt nyújtanak a szemlélőnek, ki előtt a keleti élet már elveszté titokzúságát. A török kereskedők már megszokták az ilyen idegen vásárlókat, ismerik izlésüket és számot vetettek ta-lán tárcájuk tartalmával is. Az ilyen utasok, ha a bazárba vezető uton felfelé igyekeznek, n mden lépten-nyomon megállítatnak alkuszok és tolmá-csok által, kik minden kigondolható nyelven ajánlják szolgálataikat. Ha e tisztességes kisjéjű buldogok körmei közül nem sikerül magát kiragadni, s bármint szabadkoczok is, hogy semmit sem kíván vásárolni, ők mindig nyomában vannak, s ha észreveszik, hogy valamelyik kirakat előtt megáll, rögtön nyakon csipik, alkundi kezdenek egy vagy más tárgy felett, melyről azt hiszik, hogy a szemlélő tetszését megnyerte. Ha végre mégis enged a sok ostromnak, fölszólít egy alkusz-t, a ki a tolmács szerepét is játszza, hogy e vagy ama tárgyat számára kialkudja, mert arról már van tudomása, hogy Törökországban alkundi kell, e nélkül vásárolni nem is lehet; az a vásár-nál ép oly megkívántató kellék, mint a fizetés és utána a borralvaló (bachsis). Itt kezdődik aztán az alkusz szerepe, és ebben bámulatos az ő ügye-sége. Ha egy fűrdő-burnaszt akarunk vásárolni, kirakat a kereskedővel 30—40 darabot, elővétet arab selyemkendőket, himzett asztalkendőket hie-rogliphikus török írással, aranyfóállal kivarrott isleme papucsokat s minden kigondolható, mi a kereskedőnek boltjában van. A vevőt leültetik, előtapsolják az ajtóban ólálkodó kávést, hogy hozza gyorsan a fekete kávé, mely fölvidítja a vevőt és kedvet ad neki a többet ígérésre. Ezalatt a vevő is választható; kijelöli azon árukat, melyeket magáévé tenni ohajt, m közben ugy a ke-reskedő, mint az alkusz nem mulasztják el az izlésére és mértelmére való hivatkozást, pedig dehogy ért hozzá. A tolmácsalkuszik, alkudhatik a mint neki tetszik, hiszen a jámbor európai egy szót sem ért abból, mit a kereskedő és tolmács fölálva beszélnek. Az alkuvás hosszúra nyulik, az angol — mert ezek szoktak a leggyakoribb látogatók lenni, — nézi óráját, s számítja, hogy mennyi ideje veszett el a haszontalan alkudozás alatt; a kereskedő is nézi óráját, ő azt számítja, mennyi perczentet hoz majd a kétkrajzozáros fekete kávé. A vevő sürgeti a tolmácsot, hogy siessen, mert még egyéb dolga is van; a tolmács tudtára adja, hogy már 400 piasztert alkudott le a kért árból, s száz piasztert tesz különbséget, s ezt kell még lealkudnia, mert tudja ugyan, hogy ezek az áruk sokkal többet érnek, de ő megbizójának és nem a kereskedőnek akarja előnyét; ha nem adja, ám lássa, van más kereskedő is a bazárban.

Az alkuvás tovább foly, a beszéd mind heve-sebb lesz, és gyors tagléjtésekkal kíséri mindkét fél, mintha ütlegetésnek látna, a boxirozás jut eszébe, s a tolmács, önzetlen készsége által, megnyerte az angol bizalmát. Ez fölcsólitja az angolt, hogy távozzanak, keressenek más kereskedőt, mert

hatalatlan, hogy ilyen nagy mennyiségű áru vásár-lása mellett esökönösen ragaszkodik a 40 piasztér-hez, s miatta kiszalaszt kezéből 500 forintot. De adjuk meg neki, ha elengedhetné, bizonyosan nem kötne magát annyira e csekélységhez, talán épen ennyi a nyeresége. De nem adjuk, kiált a tolmács, és öszvevissza szidja a kereskedőt, persze törökül, miből az angol egy szót sem ért, de végre meg-sokallja a sok alkuvást, kivézi zsebéből aranyok-lal terhelt zacskóját, kiszámolja az összeget és távoznak. Utközben a tolmács nem meri eléggé dicsérni az áruk kitinőségét, kárörvendő mosoly-lal emlékezik meg a kereskedőről, kinek ugyan-csak nem maradt egy garas haszna ennél a vásár-nál. Az angol is meg van elégedve, csak arra kéri föl a tolmácsot, hogy ne ily hosszán alkudozzék. Hja, uram, itt ugy kell, mert különben lehozják az ember brét, itt nem vagyunk önkönd Európában. A tolmács föltétlenül rendelkezhetik angolja fe-llett, egészen markában van, megvétethet vele mindent, a mi tetszik és olyan áron, milyen neki tetszik, az angol soha sem fogja drágának találni.

Elmennek a bedesztámba, vásárolnak iszpa-hani kelmeket, damaskusi antik kardokat, cser-kesz kamákat, vízmentes teveször köpenyeket, persa szőnyegeket, shawlokat, brussai selyem szöveteket; elmennek az esztergályosokhoz, mc-grakodnak kokuszdíó török-kávé csészéivel, jasmín csibakkal, borostányok szivarszopókákkal, török pipákkal faragott csont-kosarakkal, illatos fülbe-valókkal, karpercezekkel, fűsikkel és tudja isten mi mindenfélét. Legutoljára hagyaták a róza-olajot és illatos füstölőket, ez szokta berekeszteni a vásárlásokat. Ekkor az angol elváltik tolmácsától, kinek jó szolgálatát fejében egy pár aranyot felejt-tet markában. Az angol eléggülten ballag perai szállodájába, két-három hordár (hamal) cipiel utána a sok keleti cseccbecsét; a tolmács pedig megy vissza a kereskedőkhöz és felveszi mindenik-től a neki járó perzenteket, melyek kikötése köz-ben oly heves vita keletkezett közte és a keres-kedők között, miszerint az angol azt hitte, hogy az ő árucikkjei felett alkudoznak.

Ilyen bánásmódban részeltetik az idegent, a ki a bazár árucikkjeivel otthon figyelmet akar kelteni. De egészen máskép járnak el az ismerő-sökkel és földikkel. Mihelyt valaki beteszi lábát a bazár kapuján, már tudják a kereskedők, hogy menny ember és hogyan kell vele bánni. En meg-vallom az igazat, rászédtem egy párszor, de ez mindjárt az első alkalommal volt, a hogy Stam-bulban letelepedtem, később azonban földieim és barátaimtól fölvilágosított nyertem az iránt, mi-ként kell eljárni Törökországban, ha valaki vásá-rolni kíván valamit. Az első és föltétlen kellék a sok és válogatott beszéd, és az alkuvás. A ki nem alkuszik, hanem rögtön megadja a kért árt, azt adsemi-ádmának hívja a török, a mi ékes magyar nyelven annyit jelent, hogy b-lek, (a balek törökül halat jelent); az ilyen emberrel nem szokott a török sok szót váltani, hanem kurtán furcsán vé-gez vele; ilyen vevő mellett a kereskedő perzentjei ad libitum vannak megszabva. A második vevő, kinek neve erbáb-ádm = mürtöt ember, ez kiismeri ugyan magát, megtudja válogatni a jót a rosztól, de nem szokott hosszón alkudozni; ilyen vevő mellett a kereskedőnek 40—50, néha több, néha kevesebb perzentje van. A harmadik osztályu vevő már több idejét veszi igénybe a kereskedő-nek; az ilyen embert rendszeren maga mellé ilteti a kereskedő, elbeszél vele órahosszat; néha poli-tizál, philosophál, sőt még verseit is fölolvassa neki, mert Törökországban ritka ember, a ki nem poéta; azután alkundi kezdenek, s jöllehet, az ilyen vevő mellett legjobb esetben is alig van a keres-kedőnek 4—5 perzentje, mégis szívesebben tölti vele idejét, mert kedvére tud beszélni; azért is tatli ádmának, édes szavu embernek hívják az ilyen vevőt. En nonndhatom, mind a három stádiu-mon átmentem, s nem tudom, melyik czímet vá-lasztanám, ha újra Törökországba mennék, mert a tatli ádm címhez anyi időlopás és unalmas trécselés jár ráadásul, hogy jobb szeretnék adsemi-ádm lenni. (Vége követk.) Erödi Béla.

A gólya és diófa.

(Tavaszi tárcza.)

I.

Az ohajta vért tavasz megjött, meghozza a lombos erdőt, a mező virágait és a liget dalnokait, s míg a „kedves falusiaknak“ a kis pacirta hir-deti a kikelet gyönyöröit, addig nekünk városiaknak is megjötték pacirtáink, a sok „álmodozó

költő“, kik vetekedve c-icseregnek eszeregedző pa-takról, szerelmes virágokról és balzsamos illatról.

De százzszorosan, ezerszeresen üdvözölt a ki-kelet a falun! Imágerő ohajtat rébegen az ajkák, a szív egész vágárodása öszponosul a hosszú téli napok után e szóban: tavasz! Ti, kik a farsang dárídóit átélvélteket, kik egyik mulatságból a másikba röpültétek, nem érítetek, nem érthetitek, mit tesz ennek a mondatnak varázsa, büvös ereje: „Itt van a gólya! Nem képzalhatték, mily átalá-kulást idéz elő a szerény nádfedeles házikóban, midőn egy hűvös márcziusi reggel a gondos házi-anya azzal az örömhírrel toppant be kicsinyeihez: „Tavasz lesz, édeseim, mert eljött a gólya!“ Csak látaútok azt a ragyogó örömet, azt a zajos kéz-csattogást, mit ezek a szavak előidéznek; még a komoly „apjuk“ is fölrezen melezásáiból s vido-ran ismételteti mintegy viszhangként: Tehát csakugyan itt van! Eljött végtére!

„Légy üdvözölte te a tavasz legelső hirnöke! légy üdvözölve áldott madár!“ hangzik föl ezer és ezer ajakról egyszerre, s mintha kedves vendég, vagy régen várt családtag érkezett volna a ház-hoz, oly ünnepély, oly vidorság uralkodik annak minden zugában. Ki is ne szeretné ezt a komoly, okos tekintetű madarat, mely évről évre hű barát-ként eljön régi fészkére, régi barátai körébe a re-mény zöld ágát, az öröm ibolyáját hintve el a ke-blekben! S mintha csak ő maga is érezné, tudná mennyire kedvelik, leszáll az udvarra, betekint a pítvarba, s noha elég félénk, meghagyja magát szimogtatni a gyermekektől, majd szírnáira eres-zkedik és lassu, komoly gyűrűzésekben körül te-kint a vidéken — „Jagrevier“-jén. — Körútját megtéve, letelepedik a kéményen, föllábon bámulva az azur égbé, mintha csak várna valamire — igen, várakozik ezután érkezendő hitvesére. Ha azután a kedves nem jön, elhagyatva árván tölti a nyarat fészkében, míg a jövő tavaszkor új hitves vél kö-zött be egy szép nap hajnalán. Érdekes ily nőért való harc szentanuja lenni. A két vetély-űs fölemelkedik a légbé szárnyaikkal csapdosva és csőrökkel szabdálva egymás tollazatát. Ha ki-fáradtak, leereszkednek a torony keresztjére, hogy újból, új tüzzel folytassák a félbeszakasztott har-cot, mert mint a költő mondja: „A legrágábbért küzdenek. — Hogy a nőt melyik nyerje meg.“ S ebben a harcban oly kitartók, oly serények, hogy az gyakran napokig elhuzódik, míg végre az egyik, nem ritkán mindkettő a csata szinhe-lyén halva marad. A nő — az egész viasko-dásnak felénk szemtanuja — a győzöt önként és teljes önoadaással követi.

A nő 2—5 tojást rak fészkébe, melyekből három hét alatt kibujnak a lármázó, kiabáló fiatalok, az egész kis ház egyszerre megelevení-nél s a gondos szülőknak van dolguk, hogy a rakonczatlanokat féken tartják. Ha a család tul-gosága megszaporodik, akkor a gyengebbeket kisorsítják, vagy jobban mondva, kidobják a fés-zekből. A „b ki-ki-raly“ nagy h-ilekának galy-i közé hetvenkedő verebek ütök föl egész serogesen tanýájukat, de a gólya elnézi ezeket a vakmörö-ségeket és megbocsát a gyámoltal-noknak.

A telet a golyák Afrika különféle rész iben, különösen Egyiptomban töltik, és ott újra fészkel-nék, „Egyiptomban — mondja B. lou — a sikok annyira fedék golyákkal, hogy egészen fehérek-nek látszanak és ott kiválóan hasznosak, mert a bekák iszonyu számát tetemesen csökkentik. Palaestinában a vetékek Belba és Gaza között a patkányoktól és egerektől gy kran egész-n elpusz-titattak, és ha a golyák ennek a garázdálkodásnak elejét nem vennék, a benlakóknál aratás nem jö-hetne létre.“ Midőn dr. Shand, az ismert utazó, 1792-ben ápril közepén a Karmel-hegy tövé-nél állt, három alkában látta a golyákat Egyiptomból Ázsiába visszatérni, melyek mind-nikének elvonulása három órán tu tartott és félmértföldnél szélesebb vonalt képezett. Plinius beszéli a gö-l ákról, hogy a melyek távozáskor utoljára érke-znek, azokat a többieket agyonvagdallják; utjabban is észlelték, hogy a golyák elvonulásuk előtt gyen-gelkedő társaikat megölik. Eg- lábon alszanak, csőrüket nem szárnyuk alá, hanem nyaktollaik közé dugva; fészkekhez és kicsinyeikhez annyira ragaszkodnak, hogy tűz alkalmával inkább a lán-gok mrtalékai lesznek, semhogy elrepüljenek.

A gólya némely helyeken a törvény pártfogása alatt áll, különösen szent a mohamedánoknál. Az egész ókorban jámbor és jöltévo madárnak tartot-ták s különösen azon hit uralkolt föl felőlök, hogy haláluk előtt messze vidékekre távoznak, hol em-berekké válnak; a szlávok ugyanert tartják, s már neve is „bogdan“, istenmadarat jelent. Aristoteles beszéli a golyákról, hogy a fiatalok az öregeket

ápolják. Taa e szeretéből — storche — szármá-zott a német „Storch“ név.

A gólya már őseinknél oly tiszteletben állott s e tisztelet oly híven átszállt utódaikra is, mikép a golyát úgy tekinthetjük, mint a *magyar szent madarát*. Történeti mondáinkban már van említés a golyáról. Attila Aquileja városát ostromolta. Katonái egészen elcsüggedtek a hosszú táboro-zásban s már-már fölhagyni készültek a megszá-lással, midőn ime! egy gólya a városból fiait ki-hurcolja. Attila kap a kedvező alkalmon és figyel-mezteti harcosait, hogy már a golyák is elhagyják fészkeiket, érezve a közelgő veszelelmet. Ez hat, és Aquileja elesik. Mint jósmadar Mátyás király halálát is megjelenti; Bonfin ezeket írja: „Midőn Bécsből Badára utaztunk és Komáromnál maga a király is megállapodott, a torony tetején gólya fészket pillantottunk meg, melyből az anya kire-pülvén, abban négy golyafi egymással a legheve-sebben küzdött; a király intett udvarozcsainak és nekem is, hogy nézzük végig ezt a harcot; mi után társaimmal magam maradtam, mintegy isteni ihletlőt megszállva ebből az esetből, előre megjö-soltam, hogy Pannonia békéje a jelen évben meg-zavartatik és a királyt a halál fenyegeti“

Különösen komoly magaviselete, büszke j-lleme és okos kinézése az, mi népiünk szívet előtte megnyitotta. A sirva-vígadás, nemzetünk e jel-lemező vonása egészen föllelhető a golyában is, és innét értelmezhető, miért nevezi ezt az egyet a „lég urai“ közül kiválólag a magának, sőt mond-hatjuk nemzetünknek. A golyában testesítik meg költőink a nemzet fájdalmát, gyászát, vele beszél-nék s vele beszéltek el a szomorú jelent és kétes jövőt; emlékeztünk csak Tompának „Gólya“ című költeményére, mely szájról szájra szállta be a két hazát az ötvenes évek borus napjaiban.

Igy tartja nálunk a néh-hit, hogy a gólya sze-rencsét hoz a házra, melynek kéménye fölé fész-keket Közmondásaink: gondolkodik, mint föllábon a gólya, vagy gondolkozóba esett, mint a gólya, elemelté fiait mint a gólya, engem sem a gólya költött, elvitte kedvét a gólya, árva mint a gólya stb. — mind azt mutatják, mily kedves és jelenté-keny madár a gólya a magyar gazda hájlekében. Kisfaludy Károly beszélt is, irt ezen a czímen: „Mit csinál a gólya?“, és alig van költőnk, ki a golyához vagy a golyáról ne dalolt volna.

Kvassay Jenő.

Különössége a fogakról.

A fogszivarkák föltalálóján kívül mindegyik fogorvos világszerte hirdeti, hogy rajta kívül más nem tudja a fogat gyógyítani. Czáfolatról aztán nem is olvasunk, mert a szerencsétlen fogfájósok kisebb gondja is nagyobb, hogysem a fogorvossá-gok hiábanvalóságát kürtölje, s tudat adja a v-lágn-k, hogy kihullott fogai helyett hányat té-tetett be. A valódi fog nagy kincs, a hamis fog pedig drága. — Az ember szájában több kés van, hogy apróra szedjele a húst, s megpöngtassa a kéményből tárgyakat. Az alsóbbrendű állatok több hasznát veszik foguknak, mint mi, mert fog-sorukat vélelmi s tamadási fegyverül, kapszul, ásúl, sőt még emelőrud gyanánt is használják.

A mi az embert illeti, közönségesen tudva van, hogy legelső metsző fogaink, melyeket egy éves korunk körül kapunk s tejfogaknak szoktunk nevezni, 6—8 éves korunkban elhullanak s újak nőnek hely ttök. Szem- és zápfogaink azonban rendszeren nem szoktak változni s egyszer kibulva, helyök őrösen marad. A szabály alól min-lazálta sok kivétel is van.

Sok öreg ember részeseült már abban a ritka szerencsében, hogy kihullott fogai helyett újak későbbötöttek be. Egy Dillon nevű öreg a szony 75 éves korában vette észre, hogy alsó állkapczájánál egy metszőfog üti föl koronáját, továbbá mintegy tizenkét éve, a teljesen fogatlan Fussal asszony 80 éves korában érte meg, hogy új fogorral dicek-edhetett. Page asszony 70 éves korában elveszté-vő fogait, azon vette észre magát, hogy 90 éves korában új fogai nőttek. Coxall Sámuel tudós angol pap 93 éves korában heves lizról panaszko-dott, mit fogjövés idézett elő. Proves Ednard 97 éves öreg négy új fogat nyert, még több is jött volna, de nyne megdagadt, s e fájdalom miatt halt meg.

Különös játék a természetnek, hogy még neha egy e ryének kétszer is jó foga, ezt a sze-rencsét másokon azzal bocsulja meg, hogy teljesen fogatlaná teszi. Gyntole-Marshban ily sirirat olvasható: „Itt nyugzik Cook Erzsébet asszony, kit azon szerencsétlenség ért, hogy fogatlanul

*) Fölolvasatott a pesti kereskedő ifjak társulatában

született, élt, s halt meg 1798. jun. 11-én. Van-
nak aztán olyanok is, kik a gondviselés parancsa
folytán nem érik be harminczkét foggal. Dampier
ezt írja: „másnap a szultán ismét a hajóra jött, s
Pead kapitánynak bemutatott egy kis fiút, de azt
nem fogadhatta meg, mert nem lett volna alkal-
mas evező legénynek. Ekkor nagyobb gyermekért
küldött, kit a kapitány föl is fogadott. Csinos
legényke volt, s csodálta, hogy mindegyik áll-
kapóján két sor fogavolt. Én ilyen még sohasem
láttam.”

A költő gyöngyos fog, mit annyiszor meg-
énekel, nem vinná ki sok keleti nép előtt az elis-
merést. A kínaiak feketére festik fogait. A Sanda
szigetlakók fogait befeketítik, csak ket-
tőt hagynak fehéren, s ezeket arany vagy ezüst
lappal fedőzik be. A makassáriak rendszerint kihu-
zadják két-három első fogukat, s azt arany vagy
ezüst foggal helyettesítik. Két olasz nőtestvér szép
részeszínű fogorral bírt.

A babona, varázslás a fogakat sem hagyta érin-
tetlenül. Vannak, kik azt hiszik, hogy ha folyto-
nosan a jobb lábra húzzák először a nadrágot s
csizmát, sohasem éreznek fogfájást. A temetőből
kiásott koponyából inni, a koponya egy fogát
kihuzni, s azt folyvást egy szinóron a nyakban
hordozni, szintén elűzi a fogfájalmat; ezt is
ajánlják a babonások. Ha a fájós fog kihuzatik,
vegyítsd sóval, s égesd hamuvá, megmented a
többi fogat. Egy 1713-ban kelt levélben
egy anya arra kérte gyermekét, hogy
tegyen szert farkas-fognak, ha azt akarja,
hogy újdonszülött fiának könnyen ki jöj-
jenek fogai. „Mert — így írja — két gyer-
mekem foglázban halt meg, s te azért
maradtál meg, hogy egy jó asszony farkas-
fogot ajánlott, s azt kötöttem nyak-
kára.”

Hát az honnan származik, hogy a fo-
gak romlásában nincs még az emberek közt
kellő arány? Ennek többféle oka lehet.
Egy utazó azt észlelte, hogy az Európá-
ból bevándorlott telepítvényesek, külö-
nösen a nők, nagyon korán kihullatják
fogait. Reájött, hogy ezt a forró théa-
nak, s más forró italok túlságos élvezeté-
nek tulajdoníthatni, s azon következtetést
vonta ki ez észleletből, hogy „a forró
étel sokkal többet árt a fognak, mint a
hideg tápszer.” Nézzük meg csak a kop-
láló cigányok gyöngyos fogát, nem
használnak azok semmiféle fogport. Fog-
poruk a hideg étel. Egy tudós azt állítja,
hogy az indiánoknak azért van jobb fo-
guk, mint a fehéreknek, hogy azok folyto-
nosan becsukva tartják szájukat. A
fogak folytonos nedvességben kell lenni,
hogy jól működhessenek, s ha a száj nyitva
áll, a nedv felszárad, s ebből következik
a szinnyagás, fogfájás, s végképeni el-
vesztése a fogaknak. Az állatok e tekin-
tetben az embereknél okosabbak; mert
csak szükség esetében mutatják fogait.
Nagyon sokszor tartjuk nyitva szánkat.
Az indus harcász csukott szájjal alszik,
vadászik és nevet, többnyire orrlyukain
keresztül lélekezik.

Nagyon valóságos, hogy a görögök és rómaiak
korában a hamis fog már ismeretes volt. Martial
egyik epigrammájában mondja, hogy Thais fogai
szintelenek, a Lecaniáé pedig fehérek. S miért?
Mert amaz saját fogával eszik, emez pedig idegen
fogakat visel. Egy régi római törvény megengedi,
hogy a hamis fogak foglalványait az elhunytal
együtt szabad legyen elégetni. A görögöknel a
foghuzás divatban volt, sőt azt is tudjuk, hogy a
romlott fogakat arannyal töltötték be.

A hullarabálás idejében az orvosok számára
rablott hullák szájból kizsúgták a fogakat, s úgy
adták el a fogorvosoknak még 1815 táján is.
Többibben történt oly eset is, hogy a sirt pusztán
a fogat ért bontották föl. Egy ember pedig bezár-
tatta magát a sirtba, s az ott elhelyezett ha-
lottak fogait kíméletlenül rángatta ki. Az ameri-
kai háború alatt egy ember föl volt hatalmazva
a fővezér által, hogy az elesettek fogait kihuzatja,
s ebből oly szép jövedelemre tett szert, hogy később
Margate-ban magának pompás palotát csináltatott.
Azonban, a nép megtudván gazdagodása
forrását, palotáját lerombolta, s őt magát a város-
ból kiűzte.

Ma már nem holt emberek fogait alkalmazzák
hamis fog gyanánt. Elefánt, viziló, vagy pedig
czethal agyarából készítik. Azonban idővel ez is
megszüntelenedik, s nagyon hamar árulóvá lesz.
Hogy e bajon segítve legyen, ma már Amerikában

növényi s érozóntvényből is millió száma készítik
a fogakat.

Azonban legjobb, ha erre nem szorulunk.

K. T. K.

Az utazók fája.

Madagaskár szigetének forró, nedves levegőjü
mely völgyeiben egy sajátságos fa tenyészik nagy
mennyiségben, a mely e tropikus tájakon, főleg az
utazókra nézve, kimondhatatlan áldásnak tekin-
tethető. E fát, melynek tudományos neve Urania
speciosa, a bennszülöttek Ranivalá-nak, az európai
települők pedig „utazók fájának“ nevezik. A ma-
dagaskáriai nyelvén ranivala annyit jelent, hogy:
az erdő levele. A szép növényű fa törzse vastagon
és nedvdúsán emelkedik föl a környező mocsári
növények buja erdejéből, hasonlóan a pizánghoz
vagy a strelitzia nagyobb fajtáihoz, a mely nö-
vényeknek más tekintetben is rokontermésze-
tünek látszik. Törzséből hosszú, széles leveleket
bocsát szét, olyanokat, mint a pizanglevelek, csak
fogak nem oly törekenyeket és az urania levelei
nem is állanak, mint a pizángnál, kerekén a törzs
körüli, hanem egymással szemben kitévelől s az
egész meglehetősen hasonlít a legyező alakjához.
Miután a törzs elérte a tizenkét lábnyi magassá-
got, külső kérge alatt keménynyé s szárazú lesz,

A Kaukáz népe: Örmény nő.

mint a kókuszpalmánál. Ellis angol utazó sok
olyan ranivalát látott, melynek legszűbb levelei
csak a törzs harmincz lábnyi magasságánál
kezdtek nőni; némely fánál a levelek száma
20—24-re is fölment, s minden levél kocsánya 6
—8 láb hosszú, a levél maga pedig még 5—6 láb-
bal hosszabb volt.

E szép alakú fak gyönyörű csoportozatot ké-
peznek s igen érdekes látványt nyújtanak; de a
mi legfőbb, e fák nemcsak szépek, hanem egy-
szermind megbecsülhetetlen hasznát is hajtának,
mert a száraz évszakban minden fa egy-egy kutat,
egy-egy üditő forrást képez, melyből a szomju-
ságtól epeztett utazó a legpompásabb tiszta vizet
merítheti. Ellis eleinte nem akart hitelt adni az
állításnak, de később maga is saját szemével
győződött meg annak igaz volta felől. „Egy fa-
csoportnál megálltam, — írja utirajzában —
„egyik szőlőnk hegyes lánzádjával beszurtt vagy
négy-öt hüvelyknyire a levelkocsány kemény,
vastag végébe olyan helyen, a mely a fa törzsétől
alig volt hat hüvelyknyi távolra. Mikor lánzá-
ját ismét kihuzta, üde, tiszta viz bugyogott elő a
nyíláson; poharainkat alá tartottuk és mohó vágy-
gyal élveztuk e hűvös, tiszta, édes italt. Közé-
lebből vizsgálván meg a dolgot, úgy találtam,
hogy a víz nem a növény valamely részéből szá-
rógott ki, hanem mindenik levelkocsány végén,
hol a törzsből kinőtt, egy természetes üreg kép-
ződik. A víz, mely a levelnek széles, rovátkos

felületére gyűl, apránként e természetes gyűjtő-
medencébe foly le, hogy a fának táplálékot a
fáradt utasoknak pedig kellemes üditő italt nyujt-
son. Különbö az utazók fájának még más haszna
is van, mert leveleit a sziget egész keleti felén
kunyhók fedésére, levélzárát pedig a lakások
belsejében falak készítésére használják; szilárd
kérget lehántják, laposra verik és szoba padlatot
készítenek belőle; zöld levelet, melyen az eső ke-
resztül nem hat, csomagborítéskul használják föl;
ugy szintén a tányérok és asztalkendők helyét is
e vastag levelek pótolják; sőt néha összehajtogat-
ják mindenféle idomokba, s így a mi kanalainkat
és ivó-edényeinket is képesek helyettesíteni.”

Egyféle hasznát veszik a madagaskáriaiak e
csakis hazájokban honos növénynek, mely rájuk
nézve épen oly nagy jótétemény, mint északi
Afrika lakóinak a pálmafa. S. L.

Egyveleg.

„(A hinduk és az 1871. deczemberi napfo-
gyatkozás.) Mióta Indiát vasutak szelik keresztül,
azóta az utazás sokkal kényelmesebb, mint azelőtt
volt, s a bennszülöttek egész tömegesen utazgatnak
a vasuton. Érdekes az idegen utazóknak látni a
különböző néposportokat tarka ruhájukban, a
hallani a különböző nyelveket. A legtöbben vallási
buzgalomból mentek Benaresbe a napfo-
gyatkozást nézni. A Bombayból jövők
több eredetiséget mutatnak, és sokkal
inkább hasonlítanak a régi indusokhoz,
mint a Bengáliában lakók. A mohamedán
uralom és hódítás ruházatukra és szoká-
saira csekély befolyással volt, a válto-
zások, mik rajtuk látszanak, inkább az
európai hatásról tanuszkodnak. A nagy
indus tömeg, míg a napfogatózás bekö-
vetkezett, a Gangesben fürdött. Minél
inkább közeledett az óra, annál több utas
érkezett Benaresbe a vasutakon, s az ut-
czák tömve voltak hinduk csoportjaival,
öreg és fiatal, férfi és asszony, szegény és
gazdag vegyest. Mindegyik sietett helyet
elfoglalni, honnan a napfogatózást szem-
lélhesse. E nép nagy része falusi s művel-
etlen, és a legnagyobb szellemi súlyedés
ben élnek. A napfogatózás 7 óra 13
perczkor kezdődött és 9 óra 10 perczig
tartott. A rendőrség elővigyázatú rend-
szabályokat tett, s a Gangeshez menő
zarándokoknak két utca volt fentartva,
egyiken a Gangeshez mentek, a másikon
pedig vissza jöttek a szent folyótól.

„(Mazzini végpercei.) Az olasz la-
pok érdekes részleteket közölnek a nagy
olasz hazafi és izgató végperceiről: „Mazzini
Pizában Brown György álmév
alatt Roselli házában lakott, és senki sem
gyanítá, mily vendég tartózkodik a város
falai közt. Hosszabb ideig gége-bajban
szenvedvén, Mazzini f. hó 8-án oly rosszul
lett, hogy dr. Rossini elhívatta, ki némi
enyhülést szerzett neki. Márczius 6-kán
este azonban ujjalg heves fuldoklási

rohamok fogták el, melyben Rossini és a ta-
nácskoszák végett meghívott Minati orvos tudor
a tüdőszélhűdés előjeleire ismertek. A betegség
rohamos lefolyást vón, úgy hogy a titokteljes ven-
dég már aznap délután 2 órakor kiszenvedett.
A nagy hazafi szellemi ereje teljes birtokában
hunyt el, és még orvosai sem tudta kiletét.
Midőn Rossini egy alkalommal csodálkozását fe-
jezte ki a felett, hogy egy született angol oly
tiszta kiejtéssel beszélt az olasz nyelvet, Mazzini
látható meggyőződéssel felkiáltott: „De hisz én
olasz vagyok és oly forrón szerettem hazámat, —
s még most is szeretem! Aztán észrevéve magát,
nyugodtabban hozzátette: „Négyven év óta Lon-
donban lakom.” Midőn a pizaiak megtudták az
idegennek volt egyen valódi nevét, serogesen
tódultak a halottas házhöz, általában volt a fájda-
lom és meggyőződés, de tüntetés nem fordult elő.

„(A szorgalmas újságíró.) Egy német
hivatalnok Islandban lakott, s oda járatta az „All-
gem. Zeitung“-ot, mely évenként egyszer érkezett,
és pedig az egész évfolyam. Mindennap olvasott
egy számot, s többet se kevesebbet. Midőn valaki
ennek okát tudakozta, így felelt: „Újságot olvas-
ok, csak hogy egy évvel később, mint a német-
országiak.”

„(A spanyol fővárosról.) Madridról azt je-
gyezte föl egy utazó, hogy több mint 200,000
lakosa van, s egy kölesönkönyvtára sincs.

Melléklet a Vasárnapi Ujság 12-ik számához 1872. márcz. 24.

T Á R H Á Z.

Irodalom és művészet.

„(Politikai napilapjaink) száma a hét folytán
két új közlővel szaporodott. Egyik: a „Hala-
dás,” a most alakuló közép-, reform- avagy „ha-
ladás-párt” közlönye, (miután programczikkét
politikai társalapon már ismertettük, itt
felelőleg róla bővebben szólnunk). — A másik:
a „Korunk,” deápartí napilap, kiadja N. Kemény
Gábor, szerkesztő nincs a lapon megnevezve. A
névtelen szerkesztőség nyilatkozatában a követ-
kezőket olvassuk: „A „Korunk“-at nem egy em-
ber, vagy egy-két ember, hanem egy egész írói
társaság szerkeszti, kik a főkérdésekben szorosán
egyeznek és állandóan összetartanak. Ennek ter-
mészetes eredménye, hogy a lap nem akar egy
szűkre szorított kör közlönye lenni, hanem a
közönség, a széles, minden oldalt magába foglaló,
általános nemzeti érdekek közlönye. Kiterjesztjük
figyelmünket a politikai és közgazdasági ügyeken
kívül az irodalom és művészet érdekeire is, s a
politikai és irodalmi Figarók kifocamodott ész-
járását, a hírlapiról erkölcsöket megfertőztet
modorát, hangját s idegenségét fogva még ron-
tobb izléstelenűséget sem nem követjük, sem nem
kiméljük. Ugyanez lesz irányelvünk minden köz-
művelődési és társadalmi kérdésben is, a melyek
lapunk keretében szintén bele tartoznak. Lapunk
nem akar minden elevegséget kizárólag komoly
lenni, de semmi esetben sem lesz frivol; nem akar
minden szigorú ítélőtől félve, körültekintő lenni,
de soha sem lesz párt- és iránybeli egyoldalúsá-
ból igazságtalan. Névtelenül dolgozunk, mert az
eszmék értéke s nem a nevek és egyének társad-
almi nyomtatéka által igyekszünk közművelődé-
sünknek lelkiismeretes munkáját lenni.” — A
„Korunk” eddig megjelent öt mutatványzában a
politikai czikkék mellett érdekes társadalmi ta-
lálunk: az angol alsóház elnökségéről, a „bolond-
lapokról, Piloty, Nero“-járól, stb. — Mindkét új
lap előfizetési feltételeit alább közöljük.

„(Kelekezési lapok.) A „Testvér” ápril elejé-
től kezdve mint napilap fog megjelenni gr. Csáky
Gyula szerkesztése mellett; e lap közvető állást
akar elfoglalni, a pártok közt. — „Alkotmány” cím
alatt Berecz János zalamegyei földbirtokos szép-
irodalmi és ismeretterjesztő hetilapot indít. (Ha
szépirodalmi, mi köze az alkotmányhoz, vagy no-
vellát a pragmatika sankciótól és a 67-es alapot el-
beszélő alakban fogják tárgyalni?) — „Kalaus”
cím alatt Weinberger Soma és Gyöngyösi Filop
Pesten magyar kereskedelmi ifjúsági lapot indít-
tanak meg. Megjelen hetenként egyszer. — „Tör-
vontól” címmel Nagybecskerekben hetilap fog
megjelenni. Szerkesztő: Balázs Frigyes. A lap a
torontali Deakpártnak leendő közlönye. — Még
több új lap keletkezéséről is beszélünk.

„(A „Philologiai Közöny”) 1872. (második)
évfolyamából egyszerre kettős füzet jelent meg,
elozlatva aggodalmunkat, melylyel e jeles folyó-
iratnak vagy munkatársak- vagy előfizetők hiánya
miatti megszűnését már-már valószínűnek kezdük
tartani. Valóban az ily tisztán tudományos vállá-
latokat nálunk a szellemi és az anyagi pártolás
hiányának kettős veszélye egyaránt fenyegeti.
Nem tudjuk: előfizetők tekintetében hogy áll a
„Phil. Közöny”, de arról a jelen kettős füzet is
tanusodik, hogy a szaktudós írók még mindig
kések körül csoportozni: ismét csak a derék két
szerkesztő s kiadó Bartal és dr. Hóman váltogat-
ják egymást; a kettős füzetben foglal hat érte-
kezés közül öt az ő tollukból került, s a hetedik
(különdül cl. philol. folyóiratok kivonata), mely e
füzetek egyik állandó s becses rovattát képezi,
valószínűleg szintén a szerkesztőség. Az érteke-
zések közt Bartal folytatja jeles tájékoztatását az
összehasonlító nyelvészetről s ismerteti a római
történetírót Naeviusig; Hóman Homér magyar
fordításairól s a homéri kérdéssel a magyar iro-
dalomban értekezik; továbbá magyarizáló észrevé-
teleket ad Horác epistolái I. k. 4-hoz s közlemé-
nyeket kezd meg a görög dalköltőzet történetéből.
Malmosi K. Achilles pajzsanak leírását magya-
rázza (az Iliásban), s abból némi következtetéseket
von a művészetek, ipar és mezőgazdaság akkori
állapotára. — Általában e kettős füzet tartalma
ismét az eddigiekhez; s mi a derék és irodalmunk-
ban eddig páratlan vállalatot nem győzzük eléggé
ajánlani az érdeklők figyelmébe s szellemi

és anyagi pártolásába. Az előfizetési feltételek az
eddigiek (s a lehető legszerényebbek): évenként
10 füzet, előfizetési ára 4 ft.

„(A „Magyar Nyelvtör”) 3-ik füzeté is meg-
jelent, az előbbihez hasonló változatot tartalommal.
Igen helyes, hogy kiterjeszti figyelmét a nemzeti
színházra is, mert sehol sem lehet oly nyak-facsart
magyarorságot hallani, mint a „nyelv templomában,”
kivált ha fordított darabot adnak elő.

— (A magy. tud. akadémiá állandó közlö-
nybizottsága) az osztályok ajánlatára a követ-
kező munkákat fogadta el: I. fordításra Müller
Miksa felolvasásai a nyelv tudományáról, Dun-
ker „Az 6-illád történelme,” Curtius Görögország
történelme, Mill Stuart logikája, Bluntschli „Az
általános államjog története,” Maxwell „A hó
elmélet,” Youth „Általános földtana,” Robin „A
mikroszkopról,” Helmholz „A hangterjedés tana.”
II. Eredeti munkák írásával megbízták: Hant-
ken „Magyarország földtana,” Jurányi „A növény-
tan kézikönyve,” Than Károly „Elméleti vegytan,”
Hunfalvy János „Egyetemes földirat kézikönyve”
kidolgozásával.

„(Hasznos kis füzet) jelent meg Pfeiffer N.
bizományában a következő cím alatt: „A szem
ápolása, egészséges és kóros állapotában,” írta dr.
Grossmann Lipót, a budai általános kórház főszem-
orvosa, és a pesti nyilvános fül- és szemgyógyinté-
zet igazgatója. E füzet tartalma a nagy közön-
ségnek van szánva, a mennyiben népszerűleg tár-
yalja az egészséges és kóros állapotú szemmel
való bánásmódot és okoszerű utmutatást nyújt a
szeműveg megválasztására és használatára. Szerző
könyvecskéjét kiválteppen a szülőknek, tanítók-
nak, nevelőknek ajánlja. Ára 70 kr.

„(A világtörténelem dióhéjában.) Ez címre
egy csinosan kiállított zsebkönyvnek, mely Sáros-
Patakon jelent meg, s Tarnóczy Tivadar tanár
írta. Gyakorlati irányú s közhasznú kézikönyv,
melyet a szerző különösen az érettségi vizs-
gálatokra készülő tanuló ifjúságnak s oly fel-
nőtteknek ajánl, kiknek nincs elég idejük kö-
teteket átolvasni, de van vágyuk a világtörténe-
lem folyásáról tájékozást szerezni. A könyv ára
1 forint 25 krajczár, és szerzőnél Sáros-Patakon
kapható.

„(Néhány szó a magyar társadalomról.)
cím alatt érdekes riport jelent meg Lipsey
Tamástól. A szerző, ki tudtukra e művelő lép
föl először, mint gondolkodó és határozott meg-
győződésű bíráló ember mutatja be magát.
Tolla gyakorlati és erőteljes. Társadalmunknak
sokn találó, bár némileg tulstetén színezett
képet adja. Kár, hogy a hibák kijelölésére sokkal
több gondot fordít, mint az orvoslás módjaira; a
mit ezekről szól, sokkal felületesebb mint a társad-
alom előre bocsátott rajza. Mindenesetre figye-
lemre méltó riport s szerzőjének a társadalmi
kérdések fejtegetése körül szép jövőt jósolhatunk.
Az 50 lapra terjedő riportat Tettery Nándor és
társa bizományában jelent meg s ára 60 kr.

„(Tüztöltő zsebkönyvre) hirdettek előfizetést
1 frtjával Márkus Miklós és Stirling János. A
könyv tartalmaz a tüztöltői intézmények részletes
ismertetése, a tüztöltői szerek leírása, s végül
német-magyar tüztöltő-műszár képezi, czéjja:
városainkat, községeinket, de még a gyakorló tü-
zoltókat is megismertetni a gyakorlati tüztöltés tu-
dományával. Egető hiányt fog tehát pótolni. Egy-
másik, nem kevésbé nemis feladatot fog ama tö-
rekvés megoldani, hogy a tüztöltés magyar le-
gyen s nemzeti irányban fejlődjék. Melegen ajánl-
juk annak fogva községeinknek és városaink-
nak figyelmébe és pártfogásába. Az előfizetési
pénzek ápril közepéig vagy Márkus Miklóshoz
(Pest, vaczi-ut 8. sz.), vagy Stirling Jánoshoz
(Pécs, bazár-épület) küldendők.

„(Tóth József) „Kis regélő” cím alatt a
lapokban megjelent ifjúsági beszűgyeiből egy kö-
tetet rendezett saját alá, mely arguztus elején fog
megjelenni. Megrendelések 1 frt-értval szerző neve
alatt Nagy-Körösi küldendő bérmentesen. Gyűj-
tők 6 előzető után 1 példányt nyerne.”

„(Az örök mesé.)” írta Majthényi Ferdi-
mand. Első füzet. Egyhásmal inkább csak a han-
gulat hasonlósága által összefűgésbe hozott kis
novellák. A mit dicső kiállítás becsületére válik
Wigand pozsonyi nyomdájának. Ára — ?

„(Tygodnik polski”) cím alatt Pesten
ápriltól kezdve lengyel hetilap indul meg. Len-
gyel és magyar nyelven már megjelent a pro-
gramm, mely ígér vezércikkeket, tekintettel Len-
gyel- és Magyarország előbbi és jelenlegi visz-
onyaira; magyar és lengyel ügyekre vonatkozó
lapszemléket; hasonlóan ismerteti mind két irodal-
mat, egyleteket, s társzaja is részint eredeti, részint
magyarból fordított beszűgyeket fog közölni. A
„Tygodnik Polski” („Lengyel Hetilap”) előfize-
tetési ára Pesten: egész évre 6 ft., évnegyedre 1 ft.
50 kr.; Magyarország és Ausztriában: egész évre
6 ft. 50 kr., félévre 3 ft. 50 kr., évnegyedre 1 ft.
80 kr.

— Sz. J. (Magyar hírlapirodalom 1872-ben.)
A „V. U.” 5. és 6-ik számában közöltek óta meg
a következők ez évben megindult hírlapokat kell
fölemlitenünk:

Korunk. (Pest.) Politikai napilap. Szerk. és kiadó b. Kemény
Gábor. Megjelenik mindnap, ünnepek és vasárnap utáni na-
pokot kivéve, ivré egy evn. Előf. ára: ápril elejétől félévre
9 ft, negyedévre 4 ft 50 kr, egy óra 1 ft 50 kr. (Kelet-
kezett márcz. 17-én.)

Haladás. (Pest.) Politikai napilap. Szerk. és kiadó tu-
lajd. Pázmány Dénes. Megjelen minden reggel, kivéve
hétfőn s ünnepe követő napon. Előf. ára: egész évre
20 ft, félévre 10 ft, évnegyedre 5 ft, egy hónapra 1 ft
80 kr. (A „Delejtü”-ből alakult át márcz. 9-én.)

Gyógyos. (Gyöngyös.) Vegyes tartalmu hetilap. Szerk.
Földváry Kálmán, társzerkesztő Szalay Józsa. Megjelen
minden szombat 4-édrt félven. Előf. ára: egész évre 4
ft, félévre 2 ft, évnegyedre 1 ft 25 kr. (Keletkezett febr.
24-dikén.)

Gazdasági Figyelmező. (Máramaros-Sziget.) Kiadja a
„Máramaros” szerkesztősege. Szerk. Viski K. Bálint. Meg-
jelen havonként egyszer 8-édrt félven s ingyen mellékel-
tetik a fölaphoz. (Keletkezett jan. 31-én.)

Füster. (Nyitra.) A nyitrai r. kath. főgymnáziumi ön-
képző-egylet havi közlönye. Szerk. Persay Ferenc. Kiadó-
tulajd. és felelős „az útközpö-egylet.” Megjelen havonként
egy szám 8-édrt egy evn. Előf. ára: jul. végéig 2 ft. (Ke-
letkezett január végén.)

Kemény. (Kassa.) Ismeretterjesztő s szépirodalmi ifjúsági
folyóirat. Kiadó-tulajd. és fel. szerk. Francsek Mánd.
Megjelenik havonként kétszer 8-édrt egy és félven. Előf.
ára: 4 ft. (Keletkezett márcz. 1-jén.)

Fényképezési Lapok. (Pest.) A magyar fényképezők
egyletének szakközönye. Kiadó-tulajd. a magyar fényké-
pezők egylete, szerk. Kecskeméthy Mihály. Megjelenik
minden hóban egyszer 8-édrt egy evn magyar és német
szöveggel. E lapot az egylet csak tagjai számára adja ki.

Megszűnt lap:
Delejtü. (Pest.) Megszűnt márcz. 17-én a 71-dik szám-
mal, címét „Haladás”-ra változtatván.

Közintézetek, egyletek.

„(A magyar tud. akadémiá) márcz. 18-kán
összes ülést tartott, a gr. Telesi drámai pályázat
ügyének eldöntése végett. A kinevezett bírálók:
Szász K., Zichy A., Tóth K., Paulay és Lendvay
M. nevében Tóth Kálmán tett jelentést a pályázat
eredményéről. Beérkezett hét vigjáték, melyek
közül a bírálók a „Csók” című vigjátékot találták
legjobbának, s annak ítélték oda a pályadíjat (100
aranyat.) Fölbontatván a jelíges levél abból Dóczy
Lajos neve tűnt ki. („Dóczy”-ról fölemlítjük,
hogy családí neve Dux, melyet csak e napokban
magyarosított meg; a „Csók” második drámai kis
scrletre, az első „Az utolsó próféta” volt, mely-
Budán adtak elő, ezenkívül lefordítá „Faust” első
részét, s számos politikai czikket írt; jelenleg titkár
a közös külügyminiszteriumban.) Az összes ülés
egyedüli tárgya a pályázat kérdése el levén in-
terjú, az I. osztály ülése következt, melyben
Szőlady Áron l. t. a „Ráolvasásokról” tartott fel-
olvasást. Ipolyi Arnoldal ellenkezőleg, ki a rá-
olvasások egyneműségeiben magyar ös vallási ele-
melet keres, azt igyekszik, számos idézet segély-
vel kimutatni, hogy a ráolvasások eredete csak a
keresztény korban keresendő, mely babonáinak jó
részét a judaizmusból vette át, hol az exorzizmus
nagy szerepet játszott. A mostani ráolvasásokban
a magyar pogány vallásnak semmi nyoma. Végül
Fogarasi János felolvasta Bálint Gábor legújabb
levelét Asztrakánból. Bálint leírja Buddha szüle-
tésének napját. A Madzsari vár romjairól, után-
járásai daczára is, csak annyit tudhatott meg, hogy
a régi várnak legutolsó kövét is elhordták má-
r.”

„(A nemz. muzeum regiségtárát) néhány
nap mulva ismét megnyitják. A fegyvertár ren-
dezésénél a muzeumi igazgatóság fülkérésére
Leitner is közreműködött, ki a bécsi arzenal
fegyvertárának igazgatója s első rangú európai
tekintély a hadregészet tekintetében. Mint a

„Korunk“ értesül, a király saját költségén küldte le Leitnert, s kilátásban van, hogy Mária Terézia kora alatti huszárszázalókat s több érdekös régi foglyvet átadnak a bécsi arzenálból muzeumunknak.

„(A sz. István-társulat) mult héten tartá évi közgyűlését. Ipolyi Arnold — miután püspökké neveztetett ki — az alelnökségről lemondott, s helyére Tárkányi Béla kanonokot választák meg. A gyűlésen a primás elnököl.

Közlekedés

„(A magyar nyelv a közlekedésben.) A közlekedési miniszter egy rendeletet bocsátott ki, melynél fogva mindazon vasúti és hajózási vállalatok, melyek az állam támogatását élvezik, ugy a fővárosban székelt igazgatóságok is kötelesek legkésőbb 1874. jan. 1-ső napjáig a magyar nyelvű levelezést életbeleptetni. A kormány, csak magyar nyelven szerkesztett beadványokat fogad el, s a hivatalnokok a közönséggel való érintkezésükben kötelesek tényleg is használni a magyar nyelvet, különben belföldiekkel váltanak fel.

„(Földalatti vasutat) terveznek Bécsben, melynek számára a házak, utcák és Dunacsatorna alatt furnának kellő mélységben alagutat, s a kivitelnél a londoni hasonló vasutnál tett tapasztalatok lennének irányadók. E vasut összekötné a különböző pályaudvarokat is.

Mi újság?

— (A képviselőházban) márcz. 21-én végezték be a választási törvény czime fölött folyó vitát, miután közel 70 szónok szólott hozzá; 22-én történt meg a névszerinti szavazás a czimre nézve beadott indítványok fölött. — A pártok ismét egyezkedést kísérlettek meg, noha nem sok kilátással az eredményre. Bal- és jobboldal 9-9 tagot küldött ki értekezésre. A kormány hír szerint késznek nyilatkozott a választási törvényen az ellenlélek által kívánt módosításokat megtenni, ha az 5 éves országgyűlést elfogadják.

„(A Duna-szabályozási munkálatok) körül sűrű fog a sok munkásnép. Csupán Budán a lánczid közelében 8 czölöpverő gép, Pesten pedig a felső rakpart végén 4 czölöpverő működik. Egylőre csak czölöpveréssel s egyéb előkészítő munkálatokkal foglalkoznak. A szükséges köveket a nagymarosi kőbányák szolgáltatják. A kőszállító vállalkozók Nagy-Maroson a kőbányáktól vasutat építenek a Dunáig, hol a köveket hajókra rakják s így szállítják Pestre.

„(Kis-Pest) már annyira népesül, hogy a tanács ott iskolát állít s e czélra egy házat 3 évre 600 forintért ki is bérelt. A tanköteles gyermekek száma 59.

„(Táncsics Mihály képviselő) márcz. tizenötödikét azzal ünnepelte meg, hogy építendő házához letette az alapkövet s ez alá egy „Márctius 15-ki emlék“ czimű négy oldalra terjedő röpiratot zárt, melyben e nevezetes nap rövid történetét s a mostani viszonyok, valamint saját körülményeinek vázlatát nyújtja az utókornak.

„(Egy amerikai magyar.) Lengyel Antal new-yorki iparos közelébb érkezett hazra rokoni látogatására s több értékes és érdekös tárgyat hozott magával. A fiatal magyar, ki pár év előtt Angliát, Franciaországot, Olasz- és Németországot beutazta, jelenleg New-Yorkban nagy asztalos üzlettel és raktárral bír. A szorgalmas és becsületes iparost mindjárt megtelepedése után fölkarolták és csakhamar az első new-yorki mesterekkel versenyzett. Lengyel A. háza nemcsak szállója sok magyarnak és gyűlése a magyarságnak, hanem üzletében is csaknem mind magyarokat foglalkoztat.

— (Gr. Keglevich Gábor), kiröl egyik napilap után mi is megemlítők az állítólag vele vasúzat közben történt szerencsétlenséget, pesti ismerőseinek azt táviratozá, hogy sem lába nem szakadt

oda s egyáltalán semmi baja nincs. Megfoghatlan, hogy akadhataln oly könnyelmű levelezők, kikily hírek gyártásában lelik kedvüket!

† (Halálhírek.) Gr. Barkóczy János, „Zala örökös ura“, Magyarország főudvarmestere, titkos tanácsos, s a tiszavidéki vasut igazgatótanácsának elnöke, Bécsben hosszas betegeskedés után 67 éves korában meghalt. A megbodogult az ó-konzervatív párt egyik buzgó tagja volt, de jó magyar hazafi; az ötvenes éveken élénk részt vett a konzervatívok által Bach, később Schmerling ellen kezdett tevékenységében. 1860-ban is a „megegrősített“ reichsrathban mint bizalmi férfi igen élisen nyilvánította nézeteit. Barkóczy János gróf utolsó sarja volt családjának. — Sipos Ferencz, Bereghemegye egyik volt országgyűlési képviselője, Borsóyán halt meg. — Dercsényi István, begányi bírtokos, 57 éves korában hunyt el; a forradalomban mint honvédelovs százados s guerilla parancsnok élénk részt vett. — Wachtel Károly orvosudor, orvosgyi tanácsos és pesti egyetemi tanár, márcz. 16-án, 65 éves korában hunyt el. — Kolozsvári Ádám, pástói, köztisztviselőben álló földbirtokos, e hó 6-kán halt meg. — Nagy-Szebenből írják, hogy ott márcz. 9-én 28 éves korában meghalt b. Brukenthal Hermann, utolsó fiu-sarjadéka a nevezett s erdélyi kormányzó b. Brukenthal Sámuel nevéért is emlékeztetés esá-ládnak. Azon szép vagyónak, mit az elhunyt ifju báró birt, jelentékeny részét, a gubernátor b. Brukenthal végrendelete szerint, a nagy-szebeni evangélikus egyház s iskola öröklé. — Dietrich Sámuel, a kolozsvári kereskedelmi- és ipar-kamara több éven át volt elnöke, élte 80-ik évében Kolozsvárt elhunyt. — Török Pál dunamelléki superintendensnek és Török József debreczeni tanárnak edesatyja meghalt. Új-barsi lelkész volt hosszú időn át, s egyházának és családjának munkás, gondos nevelője. Kilenczven éven felül volt s még folyvást munkás életet élt. Káplánt nem tartott, s midőn fia káplánt akartak mellé adni, azzal utasította vissza, hogy a káplántartás is csak divat.

Előfizetési fölhívás

VASARNAPI UJSÁG

Politikai Ujdonságok

1872-ik apr.—juniusi folyamára.

Márctius hó végével az évnegyedes előfizetések ideje lejárván, — április 1-től az előfizetés mielőbbi megújítására hívjuk föl a t. olvasó-közönséget, hogy a lap küldésében fönnakadás ne történjék.

Előfizetési föltételek:

Postán küldve vagy Pesten házhoz hordva A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt:

Évnegyedre (apr.—junius) 2 ft. 50 kr. Félévre (apr.—szeptember) 3 „ „ Háromnegyed évre (apr.—december) 7 „ 50 „

Csupán a Vasárnapi Ujság:

Évnegyedre (apr.—junius) 1 ft. 50 kr. Félévre (apr.—szeptember) 3 „ „ Háromnegyed évre (apr.—december) 4 „ 50 „

Csupán a Politikai Ujdonságok:

Évnegyedre (apr.—junius) 1 ft. 25 kr. Félévre (apr.—szeptember) 2 „ 50 „ Háromnegyed évre (apr.—december) 3 „ 75 „

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok 1872. január—márctiusi évnegyedi folyamából meg néhany teljesszámú példányát szolgáltatunk.

Az előfizetési pénzek beküldése legészérűben postai utalvánnyal eszközölhető.

A Vasárnapi Ujság és P. Ujdonságok kiadó-hivatala (Pest, egyetem-utca 4. sz. a.)

HETI-NAPTÁR.

Table with columns for months (Katholikus, Görög-orosz, Izraeliták, Nap, Hold) and days of the week (24 Vasár, 25 Hétfő, 26 Kedd, 27 Szerda, 28 Csüt., 29 Pént., 30 Szomb.).

Nemzeti színház

Péntek, márcz. 15. „A háromidő.“ Szomorújáték 5 felv. Irta Schiller; ford. Toldi Ferencz. Szombat, márcz. 16. „Romeo és Júlia.“ Opera 5 felv. Zenéjét szerzerzte Gounod. Vasárnap, márcz. 17. „A csikós.“ Eredeti színmű 3 felv. Irta Szigligeti. Hétfő, márcz. 18. „Rang és szerelem.“ Vigj. 3 felv. Irta Legouvé; ford. Teleki. — (Júlián assz. utolsó föllépteül.) Kedd, márcz. 19. „Faust.“ Opera 5 felv. Zenéjét szerzerzte Gounod. Szerda, márcz. 20. „A völgy liloma.“ Dráma 5 felv. Irta Barriére; ford. Feleki. Csütörtök, márcz. 21. „Az elvarosodó.“ Opera 5 felv. Zenéjét szerzerzte Verdi.

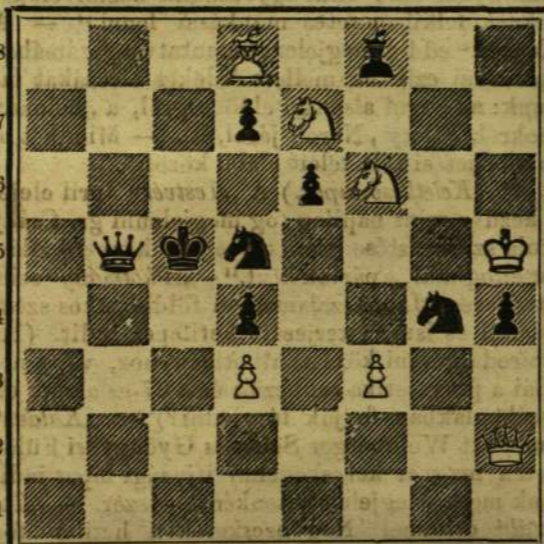
Szerkesztői mondanivaló.

— Madad, K. E. Ki épen nem kap érte; mert a versben van ézés s a hang őszintesége. De nincs semmi költői alakítás; s a külföldi is egészen kezdetleges. Kívánata szerint tehát: kálykaba ve! — Kenedi. Tehetség jelei. De itt-ott még erőlködés a megbirhatlan után; a mi rendesen dagályt szül. Kifejezései sem igen találók gyakran; például, mi az a „Büri a tenger fenekén“ — büri kis patak vagy árkooska felett szokott lenni; de a tenger fenekén nincs. Igyekezzék tisztaságra, természetességre; kivált a „Magányban“ czimű költemény után ítélen, öben van tehetség. — Dees. „A megcsalott fiu.“ Mindenekelőtt tanuljon meg magyarul, nyelvtanilag s aztán irodalmilag; azután kezdjen versetk írni; s még azután sokkal kezdje rá gondolni magát arra, hogy a javát kiadás végett beklüldözgesse. — Nagy-Váradi. „Egy apa a rómaiak közt.“ Iskolai irálygyakorlat, mely nem a közönség elé való; tárgya is sokkal ismeretesebb, mintsem érdekelhetne; kidolgozásában sincs semmi új. — Ha itt volna! A három közt csakugyan ez a legjobb; de a közölhetés mértékét ez sem ulti meg. Az eszme nem oly eredeti, mint ön gondolni látszik. A verselés is sok gyakorlatlansággal küzd még. Az ézés őszintesége még nem elég a költői becsot biztositani.

SAKKJÁTÉK.

643-ik sz. f. — Szerényi Bélától (Pesten.)

Sötét.

Világos indul s a negyedik lépésre mattot mond.

A 638-ik számú feladvány megfejtése.

(Czenthe Józseftől Miskolczban.)

VII. Söt. 1. Vh1-a1. Be8-b8 (a) 2. Bg2-c2. Kc5-b6 3. c4-c5 matt.

a) 1. Kc5-b6 2. Bg2-b2+ 2. a3-b2: 3. Va1-a5 matt.

Helyesen fejtették meg: Veszprémben: Fülöp József. — Gelaén: Gleisinger Zeigmond. — Jászkatolczban: Galambos István. — Kecskeméten: Galambos László. — Karcagyon: Kacsó Lajos. — Homonnán: Farkas Bertalan. — N-Szalontán: Kovács Albert. — Munkácsban: Gáthy Géza. — Pesten: Szerényi Béla. — A pesti sakk-kör.

Hibálgazítás. A 642. sz. feladványban világos nem a negyedik, hanem az ötödik lépésre ad mattot.

TARTALOM.

Bebel Ferdinánd Ágost (arczkép). — Verőfényes nap. — Hamupipóke (vége). — A Kanakak népei (két kép-pel). — Vasúti hid az Eisaok fölött (képpel). — Vázlatok a török kereskedővilágból. — A golya és diófa. — Különös-ségek a fogakról. — Az utazók fája. — Egyveleg. — Tár-ház: Irodalom és művészet. — Közintézetek, egyletek. — Közlekedés. — Mi újság? — Nemzeti esznák. — Szer-kesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Heti-naptár.

Felölös szerkesztő: Nagy Miklós. (L. magyar-utca 21. sz.)

HIRDETÉSEK.

Advertisement for 'A tavaszi idényre' (Spring season) featuring 'Mössmer József' and 'vászoraktárát' (clothing store) located at 'uri- és zsibáros-utca szögletén, 10. szám Pesten.' It lists various clothing items and services.

Advertisement for 'ROSENTHÁL VILMOS-nál' (at Rosenthal Vilmos) for 'szappan-gyökér juhok-s gypaju mosásra' (soap-root goat-hair washing) available at 'király-utca sarkán, báró Orczy-féle házban.'

Advertisement for 'GYORS-POSTA' (Express Mail) with 'Előfizetési fölhívás' (Subscription notice) and 'Előfizetési föltételek' (Subscription conditions) for various rates and terms.

Large advertisement for 'SKRIVÁN VINCZE' (Skrivan Vincze) featuring various hats and accessories. It includes the text 'Az első magyar selyem- és nemezkalap gyári raktárából' (From the first Hungarian silk and felt hat factory warehouse) and 'Nagy választéku raktár mindennemű selyem- és nemezkalapokból urak, hölgyek és gyermekek számára' (Large selection of silk and felt hats for men, women, and children).

Advertisement for 'Börbajokat, titkos betegségeket' (Secret ailments) and 'tehetetlenséget' (helplessness) by 'Med. dr. Helfer Vilmos' (Dr. Helfer Vilmos) located at 'Pest, király-utca 27. szám'.

Advertisement for 'Lätogatóg-jegyek' (Lätoget tickets) and 'Nyolezadik kiadás' (10th issue) by 'Lätogatóg-jegyek' and 'Nyolezadik kiadás'.

A legjutányosb, világhírű és czélszerű szerkezetű

VIDATS-féle ekék

különféle kép alkalmazható járgánnyal, szecskavágó-gépek, répavágók, kukorica-morzsolók, vágó- és földturó-ekék s vető-gépek folyvást jutányosan kaphatók

a Vidats-féle gépgyárban Pesten,
két nyul-utca 8-dik szám.

1259 (3-3)

Heckenast Gusztáv könyvkiadó-hivatala-ban (Pesten, egyetem-utca 4. sz.) megjelent és minden könyvtárban kapható:

KOMÁROMI NAPOK

1849-ben

Klapka György honvédtábornok alatt.
Írta HAMARY DÁNIEL.
(8-rét, VIII, 136 lap) füzve 1 forint.

Makray Aladár.

Kossuth Lajos levelei

Bem altábornagyhoz
1849-dik évi márcziustól júniusig.
(8-rét, 91 lap) füzve 80 kr.

13-ik szám.

Tizenkilencedik évfolyam.

Pest, márczius 31-én 1872.

Előzetési feltételek: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 10 frt. — Fél évre 5 frt.
Csupán Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 frt. Fél évre 3 frt. — Csupán Politikai Ujdonságok: Egész évre 5 frt. — Fél évre 2 frt. 50 kr.

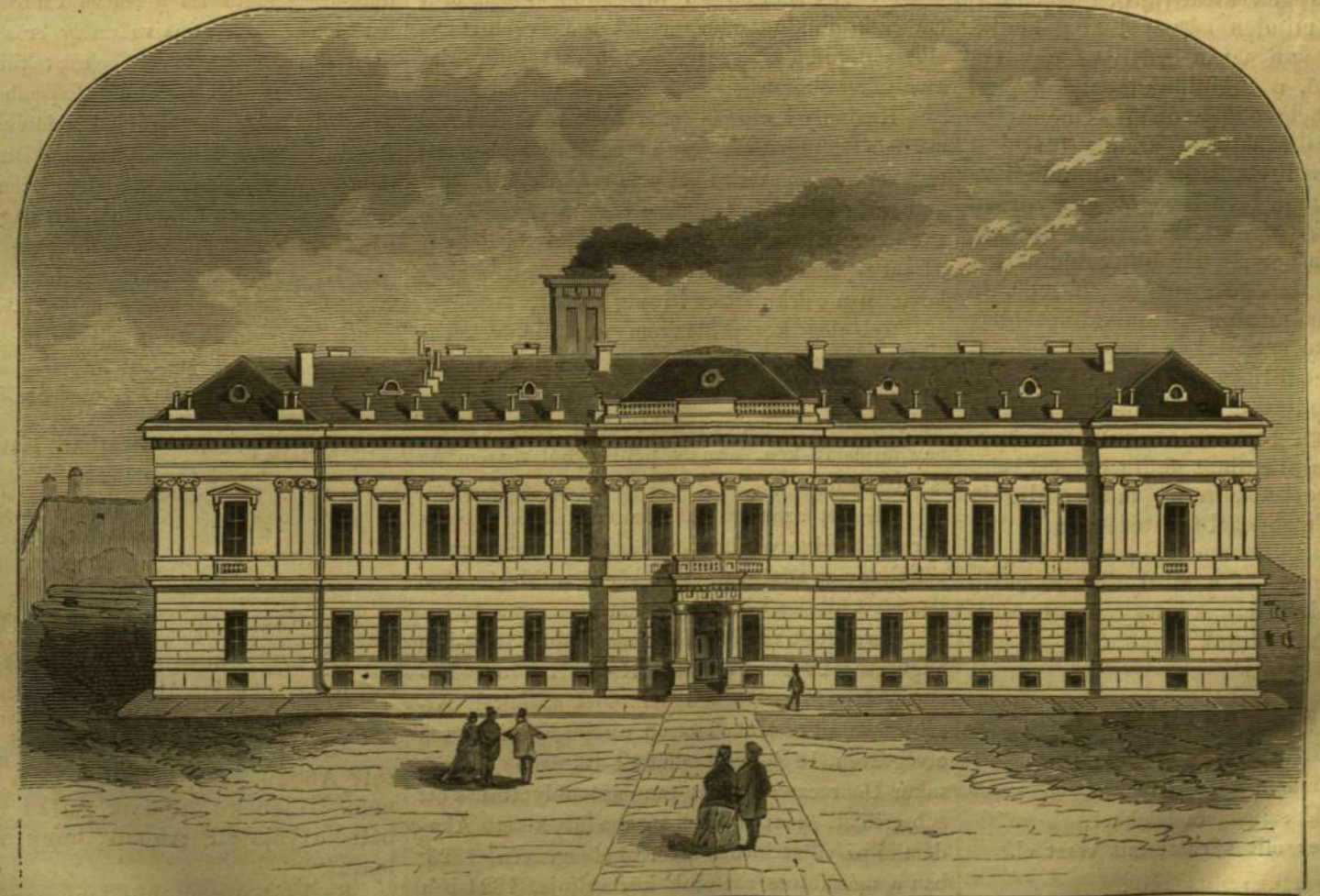
Hirdetési díjak, a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokat illetően: Egy négyzet hasábját két sor, vagy annak helye, egyszeri ígatásnál 10 krajczárba; háromszori vagy többeszeri ígatásnál csak 7 krajczárba számítatik. — Kiadó-hivatalunk számára hirdetményeket elfogad Bécsben: Oppelik Alajos, Wolfzelle Nr. 22. és Hansenstein és Vogler, Wolfzelle Nr. 9. — Bélyeg-díj, külön minden ígatás után 30 krajczár.

A magyar vegytani intézet.

A vegytan egyike azon tudományoknak, melyek kezdettől fogva kiválólag fel bírták költeni az emberi szellem tudvágyát. E tény már magában is azt látszik jelzeni, hogy az emberiségre nézve valami fontos, nagy jelentőségű ismereteknek kell rejleni e tudományban, ha a gyakorlati élet maga eléggé világosan nem igazolta volna is az emberi szellem e sejtelmét. Németország, mióta Liebigjei, Bunsenjei, stb. vannak, egészen más állami belerejére nézve is, mint azelőtt volt. A társadalmi élet alap-feltétele, az anyagi jólét és közegészség, a földmívelés, ipar és orvosi tudományok olyanok a vegytan nélkül, mint az utcán csak tapogatózóval haladó vak.

philosophia vagy a történelem tanárának. Mit mondanánk hozzá, ha megfordítva a történelem szereplő egyéneit retortában főzve vagy savakkal alkat-elemeire fölbontva kellene a történet-tanárnak magyarázni pl. XIV. Lajos korát?
E korszak, hál'istennek, a pesti egyetemnél már kezd megszűnni; elmúltak az idők, midőn az öreg Suszter még krétával és spongyával adta elő a vegytant és az jó volt ugy. Kezdjük belátni, hogy a természettudományoknak külön, nekik való előadási hely kell, különben nem természet-tudomány az.

nak sürgetésére, e tekintetben is mindjárt nyiladozni kezdettek előhaladásunk ösvényei. A megboldogult kultuszminiszter b. Eötvös szokott lelkesültségével fogadta az eszmét, hogy a külföld példájára hazánkban is egy egészen külön, nagyszerű intézet állíttassék a vegytan számára. Az országgyűlésnek nem kevesebb dicsőségére válik, hogy ép ily készséggel megszavazta a kívánt összeget.
A kérdés tehát már most csak az volt, hogy miként? és ez egész terhével szintén a fiatal tanár vállaira nehezedett. De dr. Than kész volt e föladata is. Többszörbe utazta a külföldet, hogy ismereteket szerezzen egyoly téren is, melyeket a vegytanár természetesen nem birhatott, hogy t. i. miként kelljen kőfalat rakni, csöveket öszszeliesztetni, ajtókat készíteni, stb. de végre mégis elkészítette a tervet, és ki is vitte azt.

A pesti egyetem vegytani intézete.

Az azonban minden tudományoknak megvan a maga élet-feltétele, mely nélkül, mások életmódjára szorítva csak tengődik akár századokig. Átalában a természettudományokra áll e tétel. Alig képzelhetni nagyobb fonak-ságot, mint a mi épen Magyarország legtöbb tanintézetében is mindennap tapasztalható, hogy t. i. a természet-tanár, kezében krétával és spongyával, élőszóval adja elő a phisikát, s a növény-, élet-, vagy az ásványtant, — ugyanazon apró katedrálisra s fekete tábla elé kellvén leülni ennek is, mint a

ott áll most előttünk az országúton, a régi botanikus-kert helyén az a sajtószerű alaku, tömszök épület, számtalan apró kéményeivel, mesz-sze behúzódva az utcáról, mintha mondaná: „Ódi profanum vulgus et arceo, faveite lingvis.“ — A jámbor utazó, ki előtte elmege, bizonynyal nem is sejtí, hogy mily nemzeti kincsünk rejlik e falakban; az

Szepes-kárpáti növény-kivonat

Dr. Fáykiss K. - től Késmárkon, Udó- és mellbetegek számára.
A szepesi Kárpáthegység Flórájából a legjonosabban gyűjtött és kitünően alkalmas növényekből készítve, mint jeles hatású és a legjobb eredményektől kísért szer köhögés, rekedtség, a nyelő- és léggzőszerek könnyebb hurutos ingerinél, görcsös, ideges, fullasztó köhögési rohamoknál, székellágyulás, oldalnyílás, időszaki tüdő-hurtnál, a tüdő-betegek gyöngítő izmódásainál; sőt a tég-működés nevének halmozódása által előidézett betegségekben ugy-szintén gyomor- és a test általános elgyöngyülésénél is.
Hasonló hatással bírnak a dr. Fáykiss-féle kárpáti növény-thea és a szepes-kárpáti növény-cukorkák. Árak: 1 líveg kivonat 75 kr.; 1 csomag thea 25 kr.; 1 doboz cukorka 35 kr.
Ezikket megrendelhetők magánál a készítőnél Fáykiss József gyógyszerésznél Késmárkon (Felső-Magyarország). Pesten: Török József gyógyszerésztársában; király-utca 7. sz., Thalimayer A. és társanál és Kochmeister Frigyesnél. 1229 (10-10)

Diszes
husvéti tojások.
Husvétit öntözéshez alkalmas csalódtató ujdonságok,
mint: fecsakendő-bokréták, ibolyák, rózsák, gyűrűk, pisztolyok, szivarok, üvegcsék, stb. és számtalan egyéb
husvéti meglepetési czikkek
és választékát
10 krtól 25 forintig
ajánlják
Kertész és Eisert
Pesten
Dorottya-utca
8-dik szám.
1272 (2-3)

1239 (1-5)
Peterlongo János
tirolai fegyvergyáros Innsbruckban
ajánlja dús választékban:
Finom Lefauchaux dupla-puskáit 36—150 ftiig.
Lancaster dupla-puskáit 70—120 „
Drót-csővű puskáit 20— „
Vas dupla-puskáit 13— 18 „
Revolvereket 7— 30 „
Részletes árjegyzékek ingyért.

Kollarits József és fia
„YPSILANTIHOZ“
czimzett legelő
vászonruha gyári raktárban
váci-utczában Pesten,
kaphatók a legolcsóbb árakon s legnagyobb választékban
mindennemű kész fehérneműek férfiak, hölgyek és gyermekek számára.

Férfi-íngek, rumburgi, hollandi vagy irlandi vászonból 2 ft. 50 kr., 3 ft., 3 ft. 50 kr., 4 ft., 4 ft. 50 kr., 5 ft., 5 ft. 50 kr., 6 ft., 6 ft. 50 kr., 7 ft., 8 ft., 10 ft., 12 ft.
Ball íngek férfiak számára 3 ft., 3 ft. 50 kr., 4 ft., 4 ft. 50 kr., 5 ft. Himozettek 6 ft., 7 ft., 8 ft., 10 ft., 12 ft., 14 ft. egész 20 ftiig.
Színes férfi-íngek, 1 ft. 50 kr., 2 ft., 2 ft. 50 kr., 3 ft., 3 ft. 50 kr., 4 ft.
Férfi-íngek fehér madapolanból 1 ft. 50 kr., 2 ft., 2 ft. 50 kr., 3 ft., 3 ft. 50 kr., 4 ft.
Férfi-gatyák vászonból, magyar, félmagyar vagy francia szabásban 1 ft. 75 kr., 2 ft., 2 ft. 25 kr., 2 ft. 50 kr., 3 ft., 3 ft. 50 kr.
Férfi-kraglik, kezélok, nyakkötők, kapezák és mindennemű vászon- és battiszt-zsebkendők.
Női íngek vászonból egyszerűen 2 ft. 25 kr., 2 ft. 50 kr., 3 ft., 3 ft. 50 kr., 4 ft., 5 ft. himzettek 3 ft., 3 ft. 50 kr., 4 ft., 4 ft. 50 kr., 5 ft., jobban himzettek 6 ft., 7 ft., 8 ft., 10 ft., 12 ft., 14 ft., a legújabb francia divat szerint 4 ft., 4 ft. 50 kr., 5 ft., 6 ft., 7 ft., 8 ft., 9 ft., 10 ft., 12 ft.
Női haló-csörettek 1 ft. 85 kr., 2 ft. 2 ft. 25 kr., 2 ft. 50 kr., 2 ft. 75 kr., 3 ft., 3 ft. 50 kr., 4 ft., 4 ft. 50 kr., 5 ft., 6 ft., egész 12 ftiig.
Női vall-fűzők francia alakban 1 ft. 50 kr., 2 ft., 2 ft. 50 kr., 3 ft., 3 ft. 50 kr., 4 ft., 4 ft. 50 kr.
Női alsósoknyak és nadrágok perkaiból, chiffonból, schürli és piquetbarchet, éjjeli és negligé-főkötők, kapezák czernából, pamut, gyapot és mindennemű vászon- és battiszt-zsebkendők.
Fü íngek vászonból, madapolanból és színesek is a legjutányosabb árakon, ugy-szintén gatyák és kapezák.
Leányka-íngek kivarrra vagy egyszerűen, csörettek, nadrágok és kapezák.
A legnagyobb választékban bílelt alsó-íngek és nadrágok urak és hölgyek számára, ugy-szintén mindennemű téli szükségletek, legújabb flanel-íngek és shawlok.
Továbbá ajánljuk nagy raktárunkat, rumburgi, hollandi s irlandi vászonból, darabját 25, 27, 28, 30, 32, 35, 38, 40, 50, 60 egész 120 ftiig.
Creas-vaszon 12 ft., 12 ft. 50 kr., 13 ft., 14 ft., 15 ft., 16 ft., 17 ft., 18 ft., 20 ft. egész 25 forintig. 1209 (8-8)
Tördelkő-kendők tucatzát 5 ft. 80 kr., 6 ft. 90 kr., 7 ft. 50 kr., 9 ft. 50 kr., 10 ft., 12 ft., egész 20 ftiig.
Asztalkendők tucatzát 5 ft., 5 ft. 50 kr., 6 ft. egész 12 ftiig.
Színes canefas agyнемűeknek 9 ft., 10 ft., 11 ft., 12 ft., 13 ft. egész 16 ftiig.
Asztalkendők és készletek damasztból 6, 12, 18 és 23 személy számára.
Függönyök a legnagyobb választékban 4 ft., 5 ft., 6 ft., 7 ft., 8 ft., 9 ft., 10 ft., 12 ft., 14 ft., 15 ft. párja.
Asztal- és agyterítők, kávé-abrosok és szervettek.
Menyasszonyi-hozomány-kiállítások 200 fttől 2000 forintig, kész fehérneműkben és vászonruháiban a legnagyobb választékban kaphatók. Kimerítő árjegyzékeket kívánatra bérmentesen megküldjük.
Levélbeli megkeresésekre még az nap, melyen megkapjuk, expedáljuk, és csomagolási díjt nem számítunk.

Schön Lipót és Társa,
ajánlják ujonnan nyitott
paszomány-gyár s raktárukat,
gyár: Pesten, raktár: Pesten,
vadász-utca 14. szám alatt, váci- s kishid-utca sarkán.
Butorra való zsinórok pamutból, fél vagy selyemből s gyöngyözött, vastag és vékony.
Butorra való crepinek sima és gömbölyűk.
Butorra való rojtok, sodrott senilából, és fél- vagy egész selyemből, minden megkivánató szélességben.
Butorra való bojtok, sodrott senilából, s fél- vagy egész selyemből.
Parna-bojtok, pamut és selyemből.
Függönyzetek (Draperien) minden időmben.
Függönytartók, sodrott senilia és selyemből.
Csengtyűvonók, sodrott senilia és selyemből.
Tükörbojtok, sodrott senilia és selyemből.
Csillartartók, sodrott senilia és selyemből.
Parnagombok.
Köcsi- és szegély-zsinórok.
Szönyegrojtók, minden szín- és nemben, valamint mindennemű.
diszitményekre való rojtok, bojtok, krepinek, zsinórok és kombok, gyapot és selyemből.
Diszitmény-tárgyak, minden egyéb bállés és rövidarcucikkék a legjutányosbra szabott gyári áron.
Azon tárgyak, melyekraktárunkban nem volna-nak találhatók, megrendelésre 24 óra alatt saját gyárunkban készíttetnek el.
Vidéki megrendelések gyorsan s pontosan teljesíttetnek s kívánatra mustrák ingyért küldetnek.
Tisztelettel
Schön Lipót és Társa.
1276 (2-3)